

חברת ג'

(נוסד בשנת תרע"ג בפולין)

חלק ה'

חודש סיון, תרצ"ד

הפרדים

קובץ רפני חדשי

יופיע לאור כעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בהשתתפות גאוני וגדולי דורנו שלימ"א

העורך והמו"ל

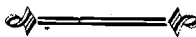
הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים רב ור"מ בזוירצה ובנדין (פולין)
ואב"ד במשטשטאקאוו (גאליציען), וכעת בשיקאגא.

מחיר "הפרדים" לשנה:

בחו"ל: — 2 דולר

בארצנו: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

Volume 8.

June, 1934

Number 3.

RABBI S. A. PARDES, Editor

1408 Independence Blvd.

Chicago, Illinois

Phone: Rockwell 3290

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

תכן הענינים

ועידה של ועד הרבנים דאחינו—ועדו עירות דאחינו בסניפינעטי. — יוקר כשר בניו יארק. — בקור איין ישראל. — ברכה מנשיא אנה"ר. — מוכרי חזות ולשונות כשרים בניו יארק. — קול הכשרות הילך וחזק מאוד בניו יארק

המערכת.

נאום הלכה ואגדה לכבוד הועידה — הרב אליעזר סילבער, סינסינעטי.
 (ד) תיבת קרח מלאכותי. — הרב שמחה זעליג, בריסק
 (טו) הולדה מלאכותית — הרב חיים פישל עפשטיין, סט. לואיס
 (טז) נשואי האורחים — הרב משה הורוויץ, ניו יארק
 (יז) בענין מזיק וגונב הקדש — הרב אשר ניסן הלוי לויטאן, ברונקס, נ. י.
 (יח) טלי גיטך מע"ג קרקע — הרב אהרן זאלמאנאוויץ, מונטרעל
 (יט) דיוק בתוספות חולין ב' — הרב אלי' ד"ר יונג, ניו יארק
 (כ) תכריכי המת אם נאסרים בהזמנה — הרב ישראל איסר לעווין סט. דושאָועף, מא.
 (כא) הדרן למסכת כריתות — הרב משה זאב כהן, שיקאגא, איל.
 (כב) מומר להכעיס אם שחיטתו נבלה — הרב חיים אליעזר, ירושלים ת"ו
 (כג) בענין בל יחל דרבנן — הרב פנחס טייז, ריגא,
 דברי אגדה, פ' קרח — הרב יהודה ליב גרויבארט, טורונטו
 ספרים חדשים, מודעות בעולם הכשרות והמסחר

עזרת תורה!

ישראל, רחמנים בני רחמנים יתנו תמיכתם. המוסד "עזרת תורה" עוזר ותומך גם רבנים ביוראפ, ובפרט לרבנים עולי ארץ ישראל. בימים הללו יצא קול קורא מאת הגאון הגדול הרב ר' ישראל ראזענבערג שליט"א נשיא המוסד "עזרת תורה", קול המשבר לכבות בעד רבני רוסיא. חוסו נא, רחמו נא! עזרו נא! שלחו נדבתכם להמוסד "עזרת תורה",

הכתובת:

EZRAS TORAH FUND

161 Clinton St. New York

לקוראי וחותמי הפרדס

בחודש העבר נשלח מכתבי חשבון לכל קוראי וחותמי "הפרדס" אין לתאר גודל הנחיצות הסכום הדורש מכם. דבר קטן דורש מאתכם שלשה דולר. תשלחו מיד.

המערכת

הימים הבאים, בעת שנוסעים למקום אויר, יהיו מוקדשים להכרות צדקה בעד המוסד הקדוש עזרת תורה. השנה הזאת חוב קדוש על כל איש ואשה לנדב תמיכתו בעד הרבנים האומללים בסוביטה, אשר ממש אין לתאר צערם ומצוקם. פשוט ממש מתגוללים בחוצות בלי בית דירה, ובלי מלבוש וכסות ומנעל. עובדים עובדת פרך, וכולם בקול אחד: תנו לנו לחם לאכול! כבר עברו ימים ושבעות אשר אין לנו לחם לאכול, ואנו אוכלים מאכלי כהמה. הרבנים הללו נעשו חולים ונפוחי רעב. חלושי כח ושבורי לב. ובכל זאת המה גבורים וקדושים, מחזיקי היהדות ועומדים על המשמר במסירת גופם ונפשם גם יחד, לכל דבר הקדוש לנו ולכל בית ישראל.

רבנים ועסקנים! הכריזו צדקה בבתי כנסיות בעד "עזרת תורה. ובטוחים אנו אשר אחינו בני

ועידה של ועד הרבנים דמדינת אהיו, עם ועידת „ועדי הערים“ דעדי אהיו

בימי ב'—ג'—ד' י"ט—ט"ו—ט"ז סיון
תרצ"ד בסניסינעטי אהיו

חשיבות גדולה לעוידה כזו, איחוד הרבנים ממדינה אחת, ואיחוד ועדי העיר מכל הערים, לחיזוק תורה ויהדות ולכל עניני המדינה, הנוגעים לתורה ויהדות.

באמריקה כל מדינה ומדינה יש בה חוקים שונים, וצרכים לעמוד תמיד על המשמר.

בועידה זו נשמעו החלטות גדולות, ובתוכן הרבה החלטות אשר נעשו בכל שנה ושנה בועידות של אגודת הרבנים, ובעידה זו נתחזקו ההחלטות אלו ובהן הרבה הנוגעות לטובת הכשרות.

ועידה זו היתה ועידה של התעוררות רוח, של עבודה לחזק התורה ויהדות, איש אל רעהו אומר חזק.

ועידה של ועדי הערים ממדינה אחת, גדולה וחשובה, איחוד הרבנים עם ועדי הערים ותהי זאת לסמל לכל ערי אמריקה, לברוא ועדי הערים ביחד עם הרבנים, ועי"ז יתחזק מצבה של יהדות הדרית במדינה זו.

השתתפו בועידה זו הרבנים: הרב ר' אליעזר סילבער, סינסינטי, הרב ר' שמואל אייזיק כ"ץ, אינדיאנאפאליס, הרב רש"א הלוי פדרס, שיקאגא, הרב ר' יהודה העשיל הלוי לעווענבערג, קליוולאנד, הרב ר' יהודה קאפשטיין, קענטאן, הרב ר' יקותיאל יהודה גדינוואלד, קאלומבוס, הרב ר' מאיר צירלין, קליוולאנד, הרב ר' מרדכי שיף, סינסינעטי, הרב ר' בצלאל עפשטיין, סינסינטי, הרב ר' אלי'דוד סטעמפער, עקראן, הרב ר' קלמן מאנעלא, יונגסטאן אהיו.

בע"ב, העיר סינסינטי, על ידי מר אהרן אייזיקס, יו"ר ועד העיר, מר טובי' דוייקאבס, מר חנוך פרידמאן, מר פערבער שו"ב, מר שמואל שור, מר אפרים זלמן שיף, מר אברהם פרידמאן, מר דו' לעווין, מר ש. דוייקאבסאן, מר נייטען, השו"ב קראסנע, השו"ב יאנאוווסקי,

השו"ב לעווינטאל, מר שטריקמאן, מר באצקעס, מר קלמן שניידער, השו"ב כרמל, מר ליפסקי, מר שיינבוים, מר ווייס, מר קירשנער, מר טארף, מר טארט, מר דיימאנדר, מר וואולף, מר ווייגרען, מר קאהן, מר קויפמאן, מר זילבערט, מר בערקאוויץ, מר מ. לעווינטאן, מר חיים ווייצמאן, ומר ד. פריימאן.

מהעיר קאלומבוס, מר אברהם משה ביין. מהעיר יונגסטאן, מר גרשון ליב ערוואוויץ, יו"ר ועד העיר, מר יעקב צבי חן, והשו"ב ר' בנימין ארא מארטין.

מהעיר עקראן, מר ישראל וואולף, יו"ר ועד העיר.

מהעיר קליוולאנד, דר. ברוין, יו"ר ועד העיר.

ביום ב' י"ד סיון בערב, נתקיימה הישיבה הראשונה, יו"ר הרב ר' שמואל אייזיק כ"ץ, אינדיאנאפאליס, ופתח בנאום גדול וחשוב לכבוד העיר סינסינעטי, והרב ר' אליעזר סיל' בער, האב"ד. הרב גדינוואלד המזכיר, קרא פרטיכל, נאומים נשמעו מהרב ב. עפשטיין, הרב מאנעלא, הרב סטעמפער, ונבחרו ועדים. נעשה הזכרה אחרי הרב ר' יצחק משה סילווער מאן זצ"ל מטולידא אהיו.

ביום ג' ט"ו סיון, נתקיימה ישיבה השניה, הרב ר' אליעזר סילבער יו"ר. הזכיר בנאום אשר ועד הרבנים כבר נתיסד משנים רבות. וכעת נתחזק ביותר עם איחוד ועדי העיר. נאום ברכה מהרב רש"א פדרס. אח"כ נשמעו החלטות מהועדים.

ישיבה שלישית, הרב ר' יהודא העשיל הלוי לעווענבערג יו"ר. נשמעו עוד החלטות מהועדים. גם נעשה החלטה לראות לפשר ולעשות שלום בקליוולאנד, ולשלוח שם ועד של רבנים ובע"ב לטכס דרך השלום.

נבחרו, הרב ר' אליעזר סילבער יו"ר ועד הרבנים דאהיו, ליו"ר נכבד הרב ר' יהודה הלוי קאפשטיין.

סגנים: — הרב שמואל אייזיק כ"ץ, הרב ר' יהודה העשיל הלוי לעווענבערג.

בקר ארץ ישראל

הגאון הגדול הרב ר' יהודה ליב זעלצער שליט"א, מנהל אגודה, נסע לבקר ארץ ישראל. בטח יכירו רבני ארץ ישראל את יקר ערך גדולתו ויכבדו כראוי לרב גאון כו"ב.

ברכה מנשיא אגודת הרבנים יהודה יעלה!

אגודת הרבנים מברכת את ידידה מנהלה ומנהיגה מע"כ הגאון מוהרי"ל זעלצער שליט"א שיעלה ויבא ויגיע ויראה, לעיר אשר ר' שמה, בשעה טובה ומוצלחת, ויזכה לשוב אלינו בלב טוב ושמת, לעבודתו עבודה"ס לטובת היהדות, לחזוק הרת והרמת קרן תוה"ק.

אגודת הרבנים האורתודוקסים דארצות הברית וקנדה
יוסף קאנאוויץ, נשיא

הרב ר' משה אייזיק ספעקטאר, נסע לא"י להשתקע שם. הרבה עשה בבני יארק לטובת התורה ויהדות. בטח יכירו שמה את גדול ערכו. ויתנו לו כבוד הראוי.

מוכרי חנות ולשונות כשרים בניו יארק POSS MEAT PRODUCTS 76 RIDGE ST.

NEW YORK CITY

Mr. S. Kenholtz 1973 64th St. Brooklyn

Mr. Max Axler 1138 St. Marks Ave.,
Brooklyn

Mr. S. Rosner 108 East 54th St., Brooklyn

Mr. I. Charney 859 Troy., Brooklyn

Mr. P. Charney 898 Bryant Ave., Bronx

Mr. A. Bernstein 1671 Sterling Place
Brooklyn

Mr. M. Sprenger 321 Stone Ave., Brooklyn

Mr. B. Sprenger 1739 St. John's Pl.
Brooklyn

Mr. M. Sisselman 3017 Ocean P'kway
Brooklyn

Meyer Levenson & Son 919 Whitlock Ave.
Bronx, N. Y.

יו"ר ועד הפועל הרב ר' יקותיאל יהודה גרינוואלד.

לגזבר הכספים, מר. רוש. לעווין, סינסינעטי. מזכיר, הרב קלמן מאנעלא.

מזכיר הכספים — הרב ר' מאיר צירלין. רואה חשבון — הרב אליהו רוד סטמפער.

ליו"ר איחוד ועד הרבנים עם ועדי העיר מר. אהרן אייזיקס, סינסינעטי.

סגנים: דר. בריון, קליוולאנד, מר. גרשון ליב ערזעוויטץ, יונגסטאן, אהיו.

יו"ר ועד הפועל — מר. שמואל שור.

מזכיר — מר. אברהם פרידמאן, סינסינעטי.

חברי ועד הפועל — הרב מאיר צירלין, הרב בצלאל עפשטיין; השו"ב פארבער, השו"ב מארטין, מר. מילדרעד, מר. ישראל וואלף, מר.

ביין, מר. זוייצמאן, מר. אפרים זלמן שיה, מר. חנוך פרידמאן, מר. יעקב חן,

ביום ג' בערב היה משתה גדולה בביהכ"נ וואשינגטאן סטריט. ונשמעו נאומים גדולים והחשובים מרבנים ובע"ב.

ועידה זו עשתה רושם אמוני וחזק על כל אלה שהשתתפו בה. וכולם הבטיחו לבוא לאספות מזמן לזמן, ויעברו עבודה רבה שכם אחד לטובת התורה ויהדות במדינת אהיו.

יוקר כשר בניו יארק

כשאתה תבוא לבית הרושת של "יוקר כשר" לא תשבע עין לראות כל הנעשה שם בהדור כשרות הנעלה. כל השנחת הכשרות תחת רשות השו"ב"ם מופלגי תורה. שהמה שובי"ם בבית מטבחים של "יוניטער" ובראשם הרה"ג רי"ז רעדעלהיים.

לרגלי הדרישות רבות מניו יארק והמדינה, על סחורתם, ואין די בסחורה הנעשית שיוכלו למלאות בקשתם, המה מוסיפים כעת בבנינה, שיהיה להם מקום די לעשות סחורה הרבה לתת די סיפוק לכל הדרושים. כל מיני בשר מעושן כשר הנעשה בבית הרושת של "יוקר כשר" הוא בהירור כשרות הנעלה.

נאום הלכה ואגדה שנאמרה מאת
הגאון הגדול הרב ר' אליעזר
סילבער שליט"א, לכבוד הועידה של
ועד הרבנים באהיו—ועדי העיר באהיו

חברי הרבנים: חברי ועד רבני אַהייא, ואדוני הבעה"ב באי כח ועדי ערי פלך אַהייא ברוך בואכם לשלם.

אמש התאוננו מנהלי ועד הרבנים כי הועד כמו נתישן, נחויז להקיצו וכמו נכבו נרו ונחויז להאירו, ונתאספנו להעלות נר, נר מערבי, נר ועד הרבנים שממנו הי' מדליק נרות ועדי העיר, כשרות וכו'. ואם האמת שנר מערבי כבה לזמן הלא כבה באמצע זמנו ומחלוקת בנר שכבה (מנחות פ"ח) שנרשן הפתילה נרשן השמן. לרש"י בכבה בלילה ולר"מ בכבה ביום לשיטתו שהדלקה גם בכל יום ולרשב"א אם בלילה אינו מרשן רק מדליק באותו השמן והפתילה וביום אינו מדליק כלל ורק בכ' נרות מזרחיות מדליק עיין תשו' הרשב"א שו"ט. וטעם הטבה אם ביום מצות הטבה יש כאן ואם בלילה כשיטת רש"י יש שכתב בתשו' משום דין פוקעין שידוע שעכולי עולה אתה מחזיר ולא עכולי קטורת ונר ושמן (בירושלמי יומא פ"ב) שבקטורת אי אתה מחזיר ובכבה הלא כעבול וכן מחליף ומרשן שנפסל השמן יהפתילה אבל אני כתבתי לרב וגאון אחד בתשו' שזה טעות שהלא כמעילה מפורש שרק פקעה מעל המזבח אי אתה מחזיר אבל על העולה אין דין פוקעין ובמנחות כן הלשון בקטורת פקעה מעל המזבח וכן ודאי בנר ואם תוך המנורה ודאי גם בכבה אין לו דין פוקעין כי מקטורת הלא ילפינן דין זה ויש שפירשו טעם רש"י משום תערובת דשן של הפתילה כשמן וכ"ש אם אינה ראוי' אם מטעם זך אם מטעם אחר ועיין עולת שלמה ועוד מפרשי מס' מנחות ודוחק גם יש לפלפל בזה. ולדידי נראה שהטעם שלא מצאנו הדלקה בלי הטבה ודישון וכה סדר ההדלקה מתחלת העבודה מהדישון ותחילת כל הדלקה הטבה ודישון הוא. ואיך שצ"ע לי בלילה שהטבה רק לצורך ולהחל סדר ההדלקה אם הטבה זו עבודה היא ולא רמי ליום.

ועיין (תמורה י"ד) שלרש"י כל הקרב בלילה קדוש בלילה היינו שמן למנורה לגירסת התוס' ולתוס' לית בה קדושת כלי ולא בעי קידוש והקשו כלם הלא חצי לוג לקדש השמן הרי שמן למנורה בעי קידוש וכן בכ"מ ולדידי רש"י לשיטתו במנחות שיש נתינת שמן בלילה כשכבה הרי קרב בלילה בענין זה כי שאר הקרבת שמן למנורה ביום הוא וואו קדוש בלילה ולתו' כרשב"א שמדליק ואינו נותן שמן לא משכתת קידוש בלילה כי השמן הישן לא בעי קידוש וצ"ע לרש"י שאולי באמת ס"ל שגם הדלקה עבודה ועיין רש"י (סנהדרין פ"ג) המרשנים שחרית במטיב הנרות שלענ"ד כוון לשיטתו במנחות שיש גם מרשן בלילה אך אז אולי כשר בור אי צורך הדלקה ותחילתה ולא עבודה היא. ובשחרית רק לא תמה היא. ואף שביומא מטעם סילוק בא למעט מרשן לא מטעם תמה אך שם אולי בדישון שמסלק את הישן שאז תמה וס"ל שאין אומרים יש אחריה נתינת שמן ופתילה שלא מצינו זה ביומא רק בסידר את המנורה וקובע הנרות למ"ד שאינם קבועין או כשאר מתכות אבל בדישון דשן המנורה לא מצינו וטעמי כי הם בתרומת הדשן שכן מטעם סילוק ויש דעות אי אינה תמה משום הוצאות הדשן ואי גרסינן כן בגמ' (יומא כ"ז) עיי"ש בתו' ושפלפל בזה הרבה המל"מ והאחרונים ולתו' משום שהוצאה לא בכל יום ולר"מ שככל יום הצריכו ונשאו ונתנו בזה, ולענ"ד אמרתי שאין מאן שייכות לעבודה שאינה תמה כי לא כדבר הנעשה תרומת הדשן נעשה עבודת ההוצאה שבדשן אחר יעשה ולכן כן לענין דין הדישון שלא מטעם נקיון המנורה רק כמו עבודת הוצאה ולקחת הדשן מצד עצמו ובוה השמן והפתילה הנשארת והישנה לא יעשה עוד שום דבר ולא כל עבודה ורק בשמן ופתילה אחרת וע"כ תמה היא הדישון ולא רמי לסדר את המנורה כנ"ל ולכן רק מטעם סילוק הפטור. אבל זה א"א לאמר שלכן אין תרומת הדשן פטורה מטעם שאינה תמה מטעם ההוצאה היינו משום שהוצאה לאו עבודה כאשר פלפל בזה המל"מ שהרי ביומא מטעם יש אחריה הדלקה אינה

שמן חדש ולא דישון וגם לרש"י אולי רק כנפסל ולכן גם בנרות שלנו רבני הפלך שיהרד האירו נדלקו באותו השמן והפתילה וב"ה יש כח ועוז להדליק. ובכלל הלא נר ה' יקרא טרם יכבה גם עת לכאורה עומדת להכבה עת קטנה השלהבת כמעט שכבה נר ה' הוא די כח להדליק כל הנרות אם רק לא פקע מעל המנורה. ואור זרוע ב"ה די אור בחכמי תורה לזרע אור ע"מ לגדל ולהאיר בשלהבת קודש נר של קדושה לא לשרף לא נר מעלה עשן ולא נר של ראקעטען שרנעעים יאיר וכאפס אך נר לחמם בחום קודש ולהאיר לכל עמנו. ורק שעל מנורה הסהורה נדליק יחד עם בע"ב באר חפרוה שרים שרי התורה להם חופרים עמוקים שמוצאים מעינות בכל מקום יחפרו ואתם גם בע"ב נדיבי עם שאם לא בעמק אבל יכרו בורות מים וב"ה כי הכור של ישראל המעינות שלנו בור המתנגלג אתנו בכל מקום נבא ואי"ה נוציא מים נצח.

קול הכשרות הולך וחזק מאוד בניו יארק רבתי

זה איזה שבועות שנכנסה בית הרושת של בשר מעושן כשר, בשם "היכרו ניישאנאל כשר פאבריק" תחת רשותם של ר' שלמה לעווין, ושותפו רא"ש ברודא, בעלי בית הרושת של "סיני כשר" בשיקאגא, נתחזק קול הכשרות בניו יארק בכל מקום בואך תשמע מהתחדשות בית הרושת זו. כולם ידעו למקטן ועד גדול, רבנים ובע"ב, אשר שמה ימצאו כל מיני בשר מעושן בהידור כשרות הנעלה. כעת עוד יתוסף כח בהכשרות, כי המה מתאחדים יחד עם בית הרושת של בשר מעושן כשר בשם "יוראפייען כשר פעקטארי" הנודע ומפורסם בניו יארק בכשרותו הנעלה.

רבני ישראל בניו-יארק וערי השרה במזרח המדינה

אתם הלא אמרתם תמיד הלאוי יבא ר' שלמה לעווין לניו יארק, ויעשה בית הרושת כשר לוואורשט, וכולכם יעידון ויגידון אשר זהו כשר בתכלית כשרות האמיתי. וב"ה שאתם

תמה נתינת השמן אף שלא עבודה שם אף שי"ל שזה גופא אי הדלקה עבודה תלי' אם כשיטת רש"י או כרשב"א שמדוע הדלקה לאו עבודה רק מטעם התו' יומא בשחיטה שלא עבודה משום שעומד בחוץ ועובר והדלקה מדליק בחוץ כר"מ אך הן כבר הקשו אם הדלקה עושה מצוה במנורה של מקדש כמשמע בשבת וכדעת הסוברים כן א"כ הדלקה במקומה בעי ואיך בחוץ ובאמת י"ל שעה כאן לא אמרינן שאם הדלקה עושה מצוה בעי במקומו היינו רק בנר הנוכה שכבה אינו זקוק וא"כ ההדלקה כל המצוה שלא בעינן שירדליק באמת רק הראוי להדליק ושאינו מכבה תוך הזמן הנתן אבל במקדש שכבה מדליק עוד א"כ כל עת האיר והדליק המצוה נעשית ולכן גם אם לא במקומה הרי אה"כ המצוה מתקימת והנחה סני וזה לרשב"א שמדליק בלי דישון בליה בכבה אבל לרש"י תמיד המצוה בהדלקה שהרי כבה אינו זקוק לאותו הנר ולאותו השמן ולשיטתו הדלקה במקומו ולשיטתו לא בחוץ וא"כ הדלקה עבודה ולא מצינו בנירסת רש"י הדלקה לאו עבודה ורק מטעם אחר אין זר חייב ולרש"י היינו משום שלא מצינו עבודה שכשרה בליה זור פסול וכמו שם כ"ז ואדע שיש בכל פרט לפלפל, ובאמת בר"מ הוציא לחוץ בהדלקה אולי בפתילות ארוכות והמדליק רק עומד בחוץ וגם משום שהעובר בחוץ כשר לאו עבודה כתו' הנ"ל וכן אמרתי הפי' בתוספתא קמץ בחוץ יחזר וקמץ שלכאורה שהכהן הקומץ עמד בחוץ ובכל עבודה צריך לעמד העובר בפנים מלבד שחיטה והדלקה וכו' שלא עבודה ואכמ"ל הכלל יש לצרר לשיטת רש"י וא"כ ביומא דישון המנורה תמה אך סילוק ובסנהדרין כוון רק להטבה היינו נתינת השמן או סדור הנרות וזה רק משום תמה באנו לפטר זה בדישון ביום ובליה כשר בזר גם הדישון ואף שא"כ גם הטבה מצינו בליה ומדוע לא זר אך זו אינה הטבה למצוה רק לצורך הדלקה ותחילתה כנ"ל ושאינו מהטבת יום וכאשר כתבתי וקצתתי במקום שהארכתתי באמת במ"א פרט בעזה"י.

עכ"פ לרשב"א גם בכבה בלי עת לא בעי

חטאת ולא קאמר דחייב חטאת דהרי הוא פסיק רישיה, מסייע להערוך דהוא רק קרוב לידי חטאת כשיהא ניחא ליה.

והנה בתוספות כתובות ד' ו' מבואר דהתוספות דפליגי על הערוך, ס"ל דאסור מדרבנן פסיק רישיה דלא ניחא ליה, ונמצא דהמחלוקת בין הערוך והתוספות הוא אם אסור מדרבנן, ומלבד דבדרבנן שומעין להשל, כבר העיר רבינו הבית יוסף בשו"ע סש"כ סי"ח דמנהג העולם כהערוך, וכבר שמעתי מארמו"ר אביו הגאון וצ"ל דדעת הרמב"ם כהערוך, דהוי לפי דעת התוספות דפ"ר דלא ניחא ליה אסור מדרבנן, הוא מחמת דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דאסור מדרבנן, ואם כן לדעת הרמב"ם דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה יהא חייב דפסיק רישיה דלא ניחא ליה, והרי הרמב"ם פסק בפ"ז משגגות בחותה גחלים שהוא מכבה את העליונות ומדליק את התחתונות ואם נתכון לכבות ולהבעיר חייב שתיים, ולמה הצריך הרמב"ם שיהא מתכון והלא הוא פסיק רישיה, והרי בחותה גחלים להתחמם לא הצריך הרמב"ם שיהא מתכון להבעיר משום דהוי פסיק רישיה דניחא ליה. אלמא דהגם דלרמב"ם חייב במשאצ"ג, מ"מ פטור בפ"ר דלא ניחא ליה, ומפרש להגמ' דכריתות דפ"ר דלא ניחא ליה הוי אין מתכון, והרי ברשא"מ קי"ל כר"ש, וממילא שרי פ"ר דלא ניחא ליה. והגם דבאיזו מטומות מצינו דאסרו מדרבנן פ"ר דלא איכפת ליה, כדמצינו גבי צירוף מבואר ברמב"ם עבודת יוה"כ פ"ב הל' ד' דהוי שבות הטלת העשיית במים ומותר רק משום דאין שבות במקדש, והיינו דגזרו רבנן דילמא יהא ניחא ליה, וכן בשבת קמ"א לא ליהרס אינש אודרא אפומא דשישא רילמא אתי לידי סחיטה, היינו דילמא יהא ניחא ליה, זהו רק היכי דמצינו דגזרו חז"ל על זה שראו שמצוי שיהא ניחא ליה, ואין לנו לגזור מעצמנו כל היכי שלא מצינו בפירוש, והרי פשוט המנהג ששוברין את ההוט צוקער בסכין, של ברזל עשות, שטאהל, והרבר ידוע שניתזין מהצוקער ניצוצות בוערות ולית מאן דחש להא והוא

זכיתם לזה, כבר עומד בית חרושת לכל מיני בשר מעושן כשר בניויראק בשם "היכרו ניישאנאל כשר ווארשט פאפריק" תחת רשות של ר' שלמה לעווין ושותפו רא"ש ברורא. וכבר נמצא כל מיני בשר מעושן כשר בהדור כשרות הנעלה, מבית חרושת זה, כעת הכל תלוי בכס, הרבנים, ובע"ב חרדים, אשר יראו, בכל חניות מוכרי דעליקאטעסען שיהדרו לקנות סחורתם, כל מיני בשר מעושן כשר אשר יוצא מבית חרושת זו, וידעו כי הכל כשר ומהודר בתכלית הכשרות הנעלה, ואזי יוגרל בית חרושת זה לתהלה ולשם ולתפארת.

סימן י"ד

תבת קרח מלאכותי

(תשובה זו מוסב על השאלה הנרפסת בהפרדס, אם מותר לפתוח תבת קרח מלאכותי בשבת, או לשום מים בתיבה לעשות קרח בשבת.)

ברכה מרובה לכבוד ירדי הגאון הגדול המפורסם עה"י פ"ה וכו' מוה"ר משה הלוי נ"י סאלאווייטשיק, בניו יארק

הניעני השלשה כרכים הפרדס ובדבר התבת קרח מלאכותי נראה כיון דכשפותה את דלת התיבה הוא כרי לקבל משם איזו דבר ואינו מכוין להדליק את העלעקטרי הוי פסיק רישיה דלא איכפת ליה אפילו להדליק אם הוא באופן שהוא פסיק רישיה וכבר הכריחו התוספות מהא דקא עביד בארעא דחבריה דפסיק רישיה דלא איכפת ליה הוא, גם כן כפסיק רישיה דלא ניחא ליה דשרי לדעת הערוך והראשונים דקיימי בשיטתיה, וכן מפורש בהרא"ש פ' כל כתבי סי' ח' דלדעת הערוך שרי לנער נר של שמן מהטבלא הגם דהוי פסיק רישי' דכוודאי יקרר השמן להנר ויהא מבעיר או ירחק השמן מהנר ויהא מכבה כיון דהוי פסיק רישיה דלא איכפת ליה, ולדעת הערוך צריך לפרש את דברי הירושלמי המובא שם ברא"ש דהוא קרוב לבוא לידי חיוב חטאת היינו אם יהא ניחא ליה בהבערה או בכיבוי, ואדרבא דיוק לשון הירושלמי דהוא קרוב לבא לידי חיוב

משום דהוי פסיק רישיה דלא איכפת ליה. מה שהעיר מר ר' משה לעווין דאם שם המים בהתבה שיעשה קרח אסור משום נולד, לפי פסק רמ"א בסי' שי"ח סעיף ט"ז דבמקום צורך יש לסמוך על סברא ראשונה דמותר ליתן מיני פשטידא נגד המדורה אלמא דלית בה משום מולד כיון דהוי ממילא ולא בידים. ולא שמענו מעולם לאסור את השלג היורד בשבת להשתמש בו לתת אותו לתוך הכוס משום נולד, כיון דמעיקרא בהיותו מים היה משקה, וגם כשנקרש מועיל בו מחשבה לעשותו משקה ולא לעשותו אוכל כראיתא בנדה ד' י"ז אלמא דהיא יותר קרוב להיות משקה ואין בו משום נולד, ופשוט דהא מיני פשטידה לאחר שחממו אותה, עוד הפעם נקרש והשמן בשבת, ומותר במקום צורך לחמם עוד הפעם ולית בו משום נולד, עוד העיר מר משה אהרן ריש לאסור משום מגבן דהוי כבונה, באמת הא אינו מגבן בידים, אין זה אלא גרמא דעשייה הוא דאסור בשבת אבל גרמא שרי כראיתא בשבת ד' ק"כ, גם יש לומר כיון דאינו דבר של קיימא רכשבא למקום חם הוא נמס אין בו משום בונה.

יתברך כבודו בכל הברכות, וברכה מיוחדת לבנו הגאון העצום האמתי וכו' מוהר"ר יוסף רוב הלוי נ"י עב"ב היקרה תחי' וישבע רום גאונו מהם רוב נחת לראות מהם דוד של גאונים גדולי תורה ויראה.

שמחה זעליג

מו"ץ בבריסק

(הוא אחד מגדולי הדור בהוראה ומיוחד בהלכות שבת. וכל ימיו שימש הגאון האמתי שר התורה ר' חיים סאלאווייטשיק זצ"ל הגאב"ד דבריסק.)

סימן ט"ז הולדה מלאכותית

(המשך מח"ח חוברת ב' סימן ו')

והנה בירושלמי יבמות פרק א' הלכה א' איתא דר' יוסי בן חלפתא ייבם את אשת אחיו כו' ודרך סדין בעל, ובהנה' ציון וירושלים כתב וז"ל: ובתשובה כתבתי דמזה ראי' למה שנשאלתי מק"ק ברינגל זה רבות בשנים לענין ביאות אסורות חייבי לאוין וחייבי כריתות, אי גם כשבעל דרך מלבוש עובר עכ"ר. והנה תשובתו בזה לא ראיתיה, אך אי נימא דמיירי כפשוטו, דבעל דרך סדין והסדין הפסיק בינו לביתה, הא הוה כמו משמשת במוך וא"א שתתעבר באופן זה. ובין לשיטת רש"י ובין לשיטת ר"ת ביבמות דף י"ב אסור, ועיין בבית מאיר באעה"ז סימן כ"ג ובתשו' רעק"א סימן ע"א. א"ו דכונתו דדרך סדין דהיה מנוקב, והזרע בא לתוך רחמה, רק דהסדין הפסיק בין האבר לבשרה, כדי שלא יהנה מבשרה. אבל מ"מ דרך ביאה הוא זה, ואינו דומה להא דמכניסים הזרע ברחמה ע"י שפופרת ראין זה דרך ביאה כלל, ובתחילתו מוציא ז"ל.

ובעיקר ספיקו אם בעריות נחשבת זו לביאה, אין ראייה מכאן דאפשר לומר דנהי ראין זו דרך ביאה כשמפסיק מלבוש, מ"מ ביבמה כיון דהזרע בא לתוך רחמה דרך הנקב שבסדין ותתעבר מזה אפשר דהוה גם כן דרך הקמת שם. ויש להעיר מחולין דף ע' כרכו בסיב, והוה בעיא דלא אפשרטא מכיון דלא נגע ברחם אם הוא בכור, ועיין ברמב"ם פרק ר' הל' י"ז מהל' בכורות דהוה ספק בכור, ובפסחים דף קט"ו ע"ב כרכן בסיב ובלעזן אף ידי מצה לא יצא, והא לא תקשה אמאי לא יצא בוחאי וגבי בכור היא אבעיא דלא אפשרטא, דגבי בכור הוא ספק

ועוד נראה להביא ראיה מהא ריבמות דף י"ז ע"ב אה מאב ולא מאם כו' אה הוא וברי

מן היהודים שבחזו לארצנו, והאסון הזה יהיה גדול לחלק גדול מכל האסונות שעברו עליהם. לכן שמתי פני בזה להתבונן אל השאלה הארוכה הזאת ואת אשר העליתי במצורתי אשים לפני כת"ר בזה.

יהוא כל קנין שקונינו בו יש בו מעשה וצריך גם כונה לקנות בו, ולהתחייב בכל החיובים היוצאים מן הקנין הזה ואין כל חילוק בין קניני ממון ובין קניני קידושין שיש בהם קניני ממון ואיסור יחידו. ואם יש אומדנא דמוכה שלא כיון לקנות ולהתחייב בהחיובים שהקנין הזה מחיבו, אז מעשה הקנין אינה כלום. לכן בקניני קדושין מלבד נתינת המעות, אם מקדשין בכסף וכן אם מקדשה בביאה, צריך לומר להאשה "הרי את מקורשת לי כדת משה וישראל" שבוה הוא מקבל עצמו והיא על עצמה את כל החיובים היוצאים מקדושין של דת משה וישראל, בין בעניני ממון ובין בעניני איסור, והיא אגודה אליו כל ימי חייו ואסורה לכל אדם, וידה כידו, יד אשה ביד בעלה.

אבל בקדושין יש תנאי מיוחד בכל הקנינים, שלא די בזה שהאיש והאשה מקבלים עליהם את כל ההתחייבות בינו לבניה, אלא קבלת ההתחייבות צריכה להיות בפני עדים. הם צריכים לראות את מעשה הקנין, וגם לשמוע מפיו: איך שאמר אליה הרי את מקורשת לי, ולראות שנתרצתה בהקנין. ובהחיובים היוצאים ממנו. ואם העדים לא שמעו איך שאמר לה הדברים האלה, אף שראו את המעשה אין הקדושין חלין, וגם אם שמעו את הדברים, אבל אם לפי דעתם אין בדברים ובמעשים כדי שיתפסו הקדושין, הרי כאלו לא היו עדי קדושין, והם בקדושין בלא עדים ואין חוששין להם. ואם העדים אינם יודעים שהוא מכין לקנות גם כן הקדושין אינם חלין. כללו של דבר הם צריכים לראות ולדעת ולהבין שבאמת נתכוננו שניהם בקבלת ההתחייבות של קדושי דת משה וישראל ואין נפקא מינא בין בקדושי כסף ובין בקדושי ביאה, וכן הוא לשון הרב הכניד פ' ד' מהלכות נחלות הלכה ו' וז"ל

אי אויר רחם מקדיש או נניעת רחם מקדיש, אבל נבי אכילה, הא אפשטא בחולין דף ק"ג ע"ב דהנאת גרוטו בעינו, ואי כרכו בסיב ליכא הנאת גרוטו, ועיין במשנה למלך פרק י"ד הל' י"ב מהל' מאכלות אסורות, ואכמ"ל.

ומה שכתבתי לעיל שהא דיבמות דף ע"ו דמיינתין לי' להוצאת ז"ל משום תקנתא דירי' בכדי שיוכל לישא אשה ולקיים מצות פו"ר, א"כ אפשר לומר באופן שאומרים הרופאים דהבעל אינו יכול להוליד בדרך הטבע, רק באופן שיכניסו זרעו ע"י שפופרת, אפשר דזה מותר. דהא מסיק הבית שמואל שבאופן זה קיים פו"ר. ולגבי הבעל אינן חששות האחרות דכתיבנא לעיל. ועיין בבית שמואל סימן כ"ה ס"ק ב' שהניח בצ"ע כעין זה. ובשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סימן מ"ג כתב האיסור ז"ל הותר מכללו לצורך מצוה. ובשו"ת אבני נזר חלק אבע"ז סי' פ"ג האריך להתיר באופן אם צריכים הרופאים לקחת הזרע לבחינה שיהיה דש מבפנים וזורה מבחוץ. ובנר"ו יש לצרף דאם אינו ראוי להוליד באופן טבעי דאין לגבו איסור ז"ל כמו שכתב ז"ס.

חיים פישל עפשטיין

אבר"ק סט. לואיס, מיזורי ומקודם אב"ד דליבוי וסייני

סימן ט"ז

בענין נשואי האזרחים

לכבוד ידידי הרב הגאון השלם אוצר התורה ש"י דובראונינסקי שליט"א אב"ד דעיר מאריופאל שלום!

קבלתי את קונטרסו בדבר שאלת נשואי האזרחים במדינתנו והתענגתי על דבריו על פלפול, ועל הערותיו. אבל יחד עם זה חרדתי חרדה גדולה למסקנתו שהוא חוכך להחמיר בנשואי האזרחים שלנו, להצריך גט ובוה הוא מעמיד את חלק גדול מעמנו כמצב של הקראים שאסור להתחתן עמם וזה עם זה מפני חשש ממזרות. ונהיה נטלים

ושמיעה, כי סוקלין ושורפין על החזקות. וכן בכתובות דף ע"ג קדשה על תנאי וכנסה סתם, רב אמר צריכה הימנו גט מהאי טעמא, שאין אדם עושה בעילותו בעילת זנות. וכן גם גבי קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונסת לאחר, רב אמר אינה צריכה גט משני, לפי שאין אדם עושה בעילותו בעילת זנות, והרי זו חזקה שבטח בעל אותה בעלה הראשון, בעת שהגדילה לשם קדושי תורה. ואנן סהדי ע"י החזקות האלה שהבעל אמר לה בפירוש שהוא מקדש אותה קדושי תורה וגם היא כונה בלבה להתקדש אליו. ואם לא כונו כלל לא היתה מקודשת, וראי' לזה הוא משמואל דפליג ארב ואומר שצריכה גט משני, לפי שהוא סובר כל הבעל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל, ואם אנו סוברים שבסתם ביאה הוא קונה, בעת שהוא חשב אותה לאשתו הלא היה קונה אותה בעת שהיה חי עכה חיי אשות, כדרך כל איש ואשתו אחר שהגדילה, כמה עשרות שנים, כי הדין של שמואל היא אפילו קדשה אחרי חמישים שנה משהגדילה, ומה לנו אם כל הבעל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל, הלא אינו חושב בכל ביאה לביאה לבלי לקנות אותה. רק די שלא חושב לקנות אותה שאמרינן שלא קנה אותה קנין קדושין. ורב שסובר אין אא"ע בכ"ז סובר שבביאה הראשונה כון להקנות אתה בקדושי תורה, ומהתוספתא בתחלת קדושין גם כן ראי' ברורה לדברי, הביאה הרה"מ ברמב"ם הל' גירושין הי"ט ראי' להרמב"ם נגד מקצת הגאונים וז"ל "כל ביאה שהיא לשם קדושין הרי זו מקודשת, ושאינה לש"ק אינה מקודשת" ובע"כ צריכים לפרשה כל ביאה שהוא מכין לקנות, רק סתם בעל אותה, ולא חשב מאומה, אינה מקודשת. כי לא נוכל לפרש הסיפא וכל ביאה שחשב שלא לקנות בה אינה מקודשת, ולדייק הא סתמא. הרי זה ספק קדושין. כי אטו הוצרך להשמעיני שאינו קונה בעל כרחו בביאה? וכי תעלה על דעתו שהאיש נקנה בעל כרחו וזה ברור.

"אבל פנוי הבא על הפנויה אפילו בפני עדים כיון שלא היה מדבר עמה על עסקי קדושין ולא אמר לעדים שהוא בא לשם קדושין וראי אינה צריכה גט" והם צריכים להבין שנתקים הקנין ע"פ דין. ואם יש ספק אצלם אם חלים הקדושין ע"פ דין, גם אז נחשב באופנים ידועים כמקדש בלא עדים, ועיין בתשובת נודע ביהודה מהדורא תנינא חלק אה"ע תשובות נ"ג ונ"ד ובחתם סופר חלק אה"ע תשובה ק' שמאריכים בזה. לכן אם היו עסקים האיש והאשה באותו ענין הקדושין, או אם שדכו, ואח"כ נתן לה מעות סתם ולא אמר כלום, וכ"ז בפני עדים אמרינן שלשם קדושין נתן לה המעות והיא קבלה אותם לשם קדושין ונתרצתה בקדושין, כי אנן סהדי שאחרי ששדכו תחלה או הוי עסקים באותו ענין. שלשם קדושין נתן, והוי כאלו שמעו עדים שאמרו הרי את מקודשת לי, והיא נתרצתה להתחייבות הקדושין. אבל בראית מעשה הקדושין אינו תופס הקדושין שכמו שאם נתן כסף לאשה כל ימי חייו לא אמרינן שהיא נתקדשה לו, כן אם בא על האשה פעם אחת או בא עליה כל ימי חייו, לא אמרינן שהוא קנה אותה להיות ידה כירו, ואסורה לכל העולם כהקדש. וכי מפני ששחק בה או עמה קנה את גופה? הוא צריך להפזיז בה לקנות אותה והיא, להתרצות להקנות את עצמה אליו קנין עולמית, והכל בפני עוים שהם ירעו שנתרצו זה לזה בהתחייבות קדושי רת משה וישראל.

ואמנם בנימין דף פ"ד בדין המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי אומרים ב"ה שצריכה הימנו גט שני אם היו שם עדי יחוד. משום דאמרינן חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, וגמר ובעל לשם קדושין. אף שי' שמענ' שאמר לה הרי את מקודשת, אף אחרי שחזקה הן הן עדי יחוד והן והן עדי ביאה, וחזקה אין אדם עובר איסור זנות, הרי הוא כאילו שמעו ממש באזניהם שאמר לה הרי את מקודשת לי, וראו בעיניהם שבא עליה ומתרי החזקות האלה יש לנו עדי ראייה

"אפילו לא בא עליה לשם זנות אלא לשם אישות בינו לבינה, אינה נחשבת כאשתו. שע"ז כתב הב"י בינו לבינה, שאילו היה בפני עדים כיון שלשם אישות בא עלי, ה"ל מקדש בכיאה" ומה מדויק כת"ר שהטור והב"י סוברים שביאה סתם בלי שום כונת קנין רק אם הוא חושב אותה לאשתו הוא קנין ביאה. אבל אני אומר כ"ז עוד נוכל למעות בהשקפה הראשונה אם נוכל להחליט כדעת הב"ח שהרא"ש סובר פלגש בקדושין. ומותרת להריוט, והלכה כמקצת הגאונים בפנוי הבא על הפנוי, אז נוכל לאמר חזקה זו אין אדם בועל בעילת זנות, אבל אם נפסוק שפלגש מותרת להריוט בלא קדושין אין כאן חזקה שקנה בביאתו. וזהו דברי הכסף משנה הלכות אישות פ' א' הלכה ב' וז"ל "וגראה סיוע לרבינו, ממה שאמר בהרבה מקומות, חזקה א"א בב"ז, ואם לא היתה הפנויה אסורה מן התורה, לא היו נסמכין על חזקה דאיסורא דרבנן, כולו אנשי לא זהירי בה" הרי דגם באיסורא דרבנן, לא אומרים חזקה זו ומה גם פלגש מותרת להריוט בלי קדושין. הלא אין כאן חזקה. וזוהו דברי הגר"א סימן כ"ז אות ט' וז"ל "מה גם לרברי הרמב"ן שמתיר פלגש להריוט והוא כפלגש אצלו" אבל באמת אם גם נאמר שפלגש דוקא בקדושין, ואין כאן חזקה אחרי שאנו מדברים פה שבא עלי פעם אחת אז יהיה זה דין של מקצת הגאונים, בפנוי הבא על הפנוי, שהרמב"ם וגם הרא"ש והטור סימן קמ"ט רחו אותו מהלכה, ואם כן איך יאמר הב"י ע"ז דאילו היה בפני עדים כיון שלשם אישות בא עליה ה"ל מקדש בכיאה. כי אח"כ מדבר הטור אודות יחדה לו. ודברי הטור פשוטים כדן הזה, שאפילו לא בא עלי לשם זנות אלא לשם אישות, פשוט שאמר לה הרי את מקודשת, אחרי שהיה בינו לבינה בלי עדים "מוציאו אותה מביתה" וע"ז מצוין הב"י דאלו הוי עדים ה"ל מקדש בכיאה. וכת"ר משתדל בחנם בין השם קדושין להשם אישות להפריד, כי דין ודין אחת היא ברבריהם. וגם לפי דבריו שדברא הטור מוסכים על דברי הרא"ש ממש, שלקחה לשם פלגש אינם

ראי' שלישית הלא לפי הפוסקים, האומרים שלא אמרינו חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא באיש אבל באשה לא אמרינו חזקה זו, עיין במשנה למלך שם בשם לקט הקמה, וכן מסתפק בזה "הנודע ביהודה" שם תשובה נ"ד משום היכא דאית הפסד מחמת הקדושין לא אמרינו חזקה זו. שהרי היא נאסרת לכל אדם בקנין הקדושין, משא"כ באיש שהברירה בידו ליסח שאר נשים, ואם כן איך אמרינו גם באיש חזקה זו, מה לנו אם הוא גמר לבעל לשם קדושין מפני איסור זנות, הלא היא אינה מווצה להתקדש אליו. אלא אמרינו החזקה באיש, אחרי שאין אדם עושה בב"ז, הוא הרצה לפניה והיא הסכימה לרבריו ונתקדשה אליו. ומה ראי' ברורה לפי הפוסקים האלה שצריכים כונה לקנות.

ולא רמסתפינא הייתי אומר שגם באיש אין חזקה זו בזמן הזה, שחזקה זו היתה קודם חרם דרבנן גרשום, שאז יוכל לגרש בע"כ, ולקחת נשים אחרות, ולא היה לו הפסד אם גמר ובעל לשם קדושין. אבל אחרי חרם דרבנן גרשום, שאסור לגרש אשה בע"כ, ואסור לקחת שתי נשים, ויש לו מסנין הקדושין הפסד גדול, לא אמרינו חזקה זו. ולפ"ז אני אומר שגם מקצת הגאונים שהורו שאומרים גם חזקה זו בסתם פנוי הבא על הפנוי, לא אמרו אלא בימיהם שלא היה לו הפסד אם גמר ובעל לשם קדושין, אבל עכשו אחרי חרם דר"ג, גם הם יודו שאין אומרים חזקה זו. רק כדן המגרש את אשתו ולן עמה בפונדקי, ובקדש על תנאי ובעל סתם, וכן קטנה שלא מיאנה והגדילה, שכבר גלה לנו דעתו. שאין חושש להפסד זה נגד האשה הזאת, אחרי שכבר קדשה פעם אחת בקדושין דת משה וישראל. אבל לא בסתם נשים.

ונהנה כת"ר נכנס בפרצה דחוקה של דברי הטור, של סימן כ"ו, שכל נושאי כליו הב"ח והפרישה ועוד דוחקים את עצמם לישוב דבריו, ולא העלו ארוכה. כי הוא אינו מתאים עם דברי הרא"ש אביו. ואלה דבריו

קדשי קדשים בין קדשים קלים ה"ו פטור מכפל ומתשלומי ד' וה' שנאמר וגונב מבית האיש. ואם הוא ממון בעלים הרי ראוי להתחייב. והנה ראיתי כי הגאון בעל אור שמח חתר לישוב כדרכו בעמקות וחריפות, אבל לפענ"ד הרבה יש לרונ בדבריו כמו שאבאר בעז"ה

הנה הגאון אומר כי גם לרבנן אשר קדשים קלים הם ממון גבוה, שלמים שהזיקו תם, חייבין לשלם מגופנן. כי כמו שמצינו לגבי מעשר שני, לפי פסק רבנן כי הוא ממון גבוה ואינו יכול לתנו במתנה ולא למוכרו, אבל גבי אתרוג רבעינן לכס יוצא כיון דיש בו היתר אכילה מקרי שלכם, דונמתו סברת רבנן גבי קדשים קלים דאע"ג דלית בו דין ממון, מ"מ דהא דבעינן שיהא שלו הוא רק ענין תנאי פרטי מקרי בעלים. לזה כיון דאכילתה שלו ואין אחר רשאי לאכלו. ולכן בתם שהזיק כיון דצריך קרא למעט שור הפקר ופי' הגמרא דסד"א אם קדם אחר ויזכה בו יגבה ממנו כיון דאין שעבוד על כספי בעלים, רק על גוף השור. לכן צריך למעט נכסים המיוחדים. לכן כאן דאכילתו שלו מקרי שפיר "שור איש" (כיון דשור איש הוא ענין תנאי פרטי) דהרי רבותנו בעלי התוס' בהכונס נ"ו ע"ב כתבו דלסטרים שהוציאו בהמה והזיקה גובה הניזיק מגוף הבהמה אף שהבעלים לא פשעו ונעלו כראוי וטעמא ע"כ משום דשור איש הוא מאמר תנאי לכן שור איש מקרי ושפיר גובה מגופו, כן הכא דינו לגבות מגוף השור אע"ג דבעי שור איש כיון דהנאת אכילתה וצורכה הוא רק לו, ולא לתועלת זולתו מקרי שור איש עכ"ל וע"ש בדבריו. והנה לפענ"ד הרבה יש לרונ בדבריו הגאון האדיר אלן.

הנה מה שמניח הגאון ליסוד עיקר דבריו מה שלגבי אתרוג ומצה משל מעשר שני הם כשרים, אם כי הר"ם פסק כר"ג כי מעשר שני הוא ממון גבוה ואין לו בו אלא היתר אכילה הנה הלא הרבר מפורש בסוכה ל"ה ע"א חד אמר לפי שאין בו היתר אכילה. א"כ לאותו מ"ד לא בעינן אצל אתרוג דין ממון רק

שייכים לכאן דברי הב"י שאם היו ערים היה מקדש אותה בביאה" את מי? את הפלגש? הלא דעת הב"י שפלגש בלי קדושין רמב"ם הלכות אישות פ"א הל"ד, ומה שכת"ר תומך יסודותיו ע"ד הב"ש סי' כ"ו סק"א, ורוצה להשוות דעת הגר"א גם כן לדעה זו, ודחה דברי הגהות הגר"א אינם עולים יפה, כי הגר"א פוסק להריא בסימן כ"ו אות ט' כהריב"ש וז"ל שם "וכאן ודאי על דעת קדושין הראשונים בעל וא"א אין אדם עושה בעילתו ב"ו, וכ"ש לדעת הרמב"ן שמתיר פלגש המיוחדת והוה כפלגש אצלו, ואף לדעת הרמב"ם הלא כתב אותן שאין מוחזקים בקדוסי מצות, וכ"ש המפקירין א"א אצלם חזקה אא"ע בב"ז. הלא אנו רואין דעתו שזה שדר עמה כאיש ואשתו אינה קנין וזהו דבריו בהלכה אות ג' שאך במקומות שציין שם אומרים חזקה אא"ע בב"ז מפני שהוא נחת לתורת קדושין עמה בפעם אחת אבל כאן שלא נחת עם האשה הזאת להיובי קדושין, מעולם לא אמרינן חזקה זו כדעת הרמב"ם וזהו דבריו "כאן דלא לשם קדושין בעל לא כלום היא" ודברי בעל הגהות על ביאורי הגר"א נכונים בכונת הגר"א.

(המשך יבוא)

משה הורוויץ

רב אב"ד בקהלות גדולות ברוסיה
וכעת בניו יאק
מח"ס "דרשות רמ"ה, "תזיונות רמ"ה"
"תזיונות רמ"ה", "השקפות רמ"ה"

סימן י"ז

ברין מוזיק וגונב הקדש.

הרמב"ם בפ"ה מה' נז"מ הל"א פ' קדשים שהייבים בהם מעילה אין בהם דין נזקין, נראה שפסק כר"ו"ה כי קדשים קלים הם ממון בעלים. והקשה הל"מ דהרי רבינו מזכה גובה משרן, הרי הוא פ' כאותן אוקימתות בגמ' ר' אבא ורבא אשר קדשים קלים הם ממון בעלים. והקשה הל"מ דהרי רבינו מזכה שטרא לבי תרי דהרי פסק בפרק שני מגנבה הל"א הגונב קדשים מבית בעלים בין

היתר אכילה ולפי דעתו של ר' חייא אשר הוא אותו מ"ד לא בעינן באתרוג כלל דין ממון ופסק הרמב"ם כן בפ"ה מלולב ופרק ו' מבכורים כמו שמביא שם הכסף משנה טעמו אבל בורדאי היתר אכילה איננו משהו ליה דין בעלות וכמבואר ברשב"א שם. אבל מה ענין זה לדין נזיקין אשר פה רק מדין בעלות נגעו בו כי הלא לא כתוב לכם רק שור איש אשר יחוסו ושויכותו לבעליו הוא סיבת חיוב שמירה, אבל היתר אכילה אין מחייב שמירה ותשלומין. ומה שהביא מחיוב נזיקין אצל גזלן הוא כמו שכתבו התוס' כי חיוב נזיקין תלוי בדין שמירה ומי שמחויב בשמירתה הוא ממילא מחויב בנזיקה והוא אחראי לבעליו ממילא גובין גם מגוף השור גם אם הבעלים לא פשעו כלל, כי גם אצל שומר הבעלים לא פשעו מאומה בעצם ההיזק ומכל זה גובה מגוף השור, אבל בעת אשר אין בעלות על השור וחיוב שמירה אלא הוא רק היתר אכילה בורדאי אין שום סברה כי זה יחייב גם רק לגבות מגופו. ומה שהגאון המחבר מביא רא"י לרבריו משום זה שצריכין קרא למעט שור של הפקר אם קדם זוכה בו אחר מזה נראה כי הבעלות הוא לא סבת החיוב כי אם תנאי, הנה מהגמרא אין נראה כלל כי צריכין קרא למעט שור של הפקר וזה לשון הגמרא נכסים המיוחדין למעוטי זה אומר שורך וזה אומר שורך הזיק וכו' במתניתא תנא פרט לנכסי הפקר, והנה זה ודאי כי הלימוד הראשון בורדאי לא צריכין למעט מקרא כי הלא זה בכלל המוציא מחברו עליו הראיה גם הלימוד של הברייתא אין צריכין לשום מעוט מקרא רק מעצם דין חיוב ואם כי רבנו הר"ם בהל' ד' נקט ל' בתור לימוד מקרא וזה לשון הרמב"ם וכן שור הפקר שהזיק פטור שנאמר שור רעהו עד שיהיו הנכסים המיוחדים לבעלים. ע"כ כוונתו של הרמב"ם על עיקר חיוב מזיק ולא בתור מעוט מיוחד.

איתא, הנה לענ"ד גם על יסוד זה אפשר לרדן הרבה כי לענ"ד אצל גנב וגזלן הוא רק בהצד החצוני שבו כלומר רק במעשה החיצוני שבו אבל לא בתוך כי הלא באמת אין פה קנין, כי הבעלים אינם מקנים כלל, ומה שהדין כי גנב וגזלן צריכים דין קנין הוא רק סימן מתי יקרא הוצאה מרשות בעלים והכנסה לרשות גנב ומפני זה רצו התוס' בכתובות ל"א ע"ב לאמר כי גם משיכה בר"ה במקום שאין בו משום הכנסה לרשות הגנב יקרא קנין לענין גנבה כי העקר אצל קנין גנבה הוא רק ההוצאה מרשות הבעלים ועוד כי בב"ק ע"ט תפשו כי צריכין גם הכנסה לרשות הגנב אבל על כל זה הקנין הוא רק מהצד החיצוני.

ולרברינו יפול רא"י הקצה"ה על ספקו אם יש קנין אגב אצל הפקר אשר הביא רא"י בב"ק קי"ז ע"ב מפלוגתת רר"א ורבנן אם קרקע נגזלת או לא והתניא הגזל את הפרה ושטפה נהר חייב להעמיד לו פרה אחרת דברי ר"א וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך התם במאי קמפלגי אמר רב פפא הבמ"ע כגון שגזל שדה מחבירו והיתה פרה רבוצה בו ושטפה נהר ר' אליעזר לטעמי ורבנן לטעמייהו, ולפי' רש"י פרה רבוצה וגזלן לא משכה והוי כקרקעות ולר"א דאמר שדה נגזלת קונה שדה ועמה פרה וחייב לשלם רמטלטלין נקנין אגב קרקע ולרבנן לא קנה לא שדה ולא פרה שבה עכ"ל של רש"י.

והנה גבי גזלן דליתא דעת אחרת מקנה וצריך קנין להתחייב באונסין. כמו קנין לקנות, וקונה בקנין אגב קרקע להתחייב בתור גזלן, א"כ מוכח דמהני קנין אגב אפי' בנכסי הפקר עכ"ל הגאון הקצה"ה. ולרברנו אין רא"י מזה כי אצל קנין גנבה וגזלה אין לרדן כלל לא מצד דעת הקונה ולא מצד דעת המקנה, ולאמר כי חסר רק דעת המקנה והוא כמו הפקר אי אפשר, כי באמת אין פה גם דעת קונה, כי הגנב או הגזלן אינם מתכונים לקנות כלל רק לגזול ולגנוב ואין כאן קנין כלל במובנה האמיתי, רק מה שאנו קוראין

וכן מה שחדש הגאון המחבר כי מפני זה אין חיוב כפל בגונב קדשים יען כי אין קנין כי הבעלים אינם יכולים להקנות ואצל הקדש אין קנין כי כל חיכא דאתי בי גזי דרחמנ'

קנין גנבה וגזלה, כלומר אלו היה דעת המסנה היה באותו מעשה קונה את החפץ אז אצל גנב קונה בזה להתחייב באונסין וא"כ אין לדון בזה שחסר דעת המסנה כי לא על דעת אנחנו דנים, רק על מעשה הקנין כמו אילו היתה דעת קונה ומסנה. ואין מזה ראוי כלל לספקו של הגאון אם אנב קונה בהפקד כי אצל גנב אנחנו מחשבים כמו שהיתה דעת מסנה.

(המשך יבוא)

אשר ניסן הלוי לוימן,

רב בברוקס

ומלפנים רב ור"מ בשאול, ליטא

סימן י"ח

בענין טרי גיטך מע"ג קרקע.

(המשך מח"ז חוברת י' סימן ס"ט)

ולכאורה יש לומר דאינו דומה לגט אשה, דבאשה אין גופה קנויה לבעל וזאת נוכל לומר ולקרא אותה רבעמותה יש לה שייכות לעצמה, אבל הכא גבי עבד דהוא קנוי להארון כשורו וחמורו ולית ליה בפני עצמו לומר דהוא אילו שייך להארון אלא לעצמו והרי העבד גופו מיקרי אינו שלו אלא הכל שייך להארון בכ"ז אני אומר לא מיבעי לדעת הנתיבות בסימן פ' סעיף ד' דעבד מיקרי הוא מוחזק ויוכל לתפוס את עצמו היכא דאיכא ספיקא, אלא אפילו לדעת הקצה"ח שם דלא מיקרי מוחזק ועיי' מ"ל הלכות עבדים פ"ה הלכה ג' הרי חזינן דהרא"ש כתב בפ"ק דבבא קמא סימן ק' וז"ל ואי תפס (העבד) מקמי הודאתו ואח"כ הודה מפקינן מיניה ולא אמרינן תפיסה מקמי הודאה כעדים דמי, מדאמר ליה ד"ג לר' יהושע אי אתה יודע שטבי עבדי יוצא לחירות אמר ליה ר' יהושע אין בדבריך כלום שכבר הודית והרי טבי עבדו כתופס מקמי הודאה הוא שהרי גופו אצלו, חזינן מזה אצלו יש לו מיקרי ומה דלא מהני תפיסה התם שאני דתפיסה לא הוי אלא אם ראוי לקנין עיין קצה"ח סי' ר"ב שהביא כן בשם קונטרס הספיקות תפיסה שאין

עמה קנין לאו תפיסה היא, אבל היכא דאין אנו צריכין לקנין אלא דנימא דמיקרי מוחזק לעצמו בזה אמרינן שפיר דיש לו, ולפי זה נוכל לומר דבש"ש לא בעינן שלוחו של בעהמ"מ ונ"ל להביא ראיה לזה בניטין י"א תנן תן גט זה לעבדי רצה לחזור אינו יכול לחזור. פריך עלה נימא התופס לב"ח במקום שחב לאחחים קנה והקשה הר"י דאפילו אי תופס לב"ח קנה, היינו משום שהוא שלוחו וקונה אפילו בע"ב משום שהוא חייב לו והוי כאילו תפס בעצמו אבל הכא אפילו העבד עצמו אינו יכול לעכב להארון מלחזור בו אלו היה נתן לו גט ע"ד שלא ישתחרר בקבלה זה שהרי אינו חייב לשחררו, וכתב ע"ז הר"ן ול"ג הרברים כפשוטן דמתניתין שמעינן דכל אדם יכול להעשות שליח מדעתו לזכות לחבירו ומש"ה כל שאמר לו הארון תן שחרור זה לעבדי הרי שליח יכול לומר הריני עצמי עושה שליח קבלה שלי והרי הוא כאילו עשה שליח לכך ומינה בעינן למילף רתופס לב"ח במקום שחב לאחחים קנה דהתופס שהתפס יכול לעשות עצמו כאילו עומד במקומו של ב"ח והקשה המחנה אפרים בהל' שלוחין ושותפין סי' ד' איך כתב דכל אדם יכול לעשות עצמו שליח לזכות לחבירו ואע"פ שבעל הממון לא עשה אותו לשליח והלא הוא בעצמו כתב והביא דבריו הנ"י דבעינן שליחו של בעהמ"מ, אבל אם נימא דבש"ש לא בעינן שליחו של בעהמ"מ יהי' ניחא דהנה הגמרא חוקר אם תופס לב"ח במקום שחב לאחחים אם קנה או לא אבל אם לא חב לאחחים לב"ע קנה והקשה הנתיבות בסימן ק"ה ואיך יוכל לעשות שליח לתפוס הא בעינן שליחו של בעהמ"מ ותיירץ דהלוה לא מיקרי בעל הממון כיון שהוא משעבד למלוה ולית ליה לאשתלומי ממ"א וגם בתפיסה של התופס לא יצא מרשות הלוה לגמרי דהא הרשות ביד הלוה עריין לסלק בזווי אחר שתופס ואלם השיעבור ולא בעינן כלל בעל הממון רק במקום שמוציא מרשות בעהמ"מ על כן ע"ש וגם בש"ש לא בעינן בעהמ"מ ומשום הכא כתב הר"ן שמעינן דכל אדם יכול לעשות שליח דבשניהם לא בעינן בעהמ"מ ושניהם שוים בו ואתי שפיר דברי הר"ן. ולפי דברינו דלא

על שניהם בין אם משחרר אותו לגמרי דמשמע שיהי' בן חורין בכל וכן אם היה רוצה לשחרר אותו רק מקנין ממון אשר יש לו להאדון עליו היה כותב גם כן בזה הלשון הרי את בן חורין דהיינו שאין לי עליך שום שיעבוד עליך וכיון דהלשון משתמש על שניהם ביהר וגם משתמש על כל אחד בפני עצמו רק שאין קנין איסור לא מהני רק בתנאי שיהי' לשמה ואם לא יהי' לשמה שפיר אמרינן לענין קנין ממון מהני דהא ישנו ע"ז לשון השטר ולכך אינו שייך זאת לשטר שאינו קונה לחצאין ונ"ל להביא סמוכין להך דינא של הקצה"ח מירושלמי גיטין השולח הלכה ד' וז"ל אין לי היוצא בשן ועין מנין היוצא בכיפה ובהרנרס טיאונים ובחרות של מצרים, (ופירשו הפני משה והקרנן עדה שהמה מיני בגדים מרוקמים) ת"ל לחפשי ישלחנן, מ"מ.

ולכאורה קשה להבין מאי שייכות ישנו להך דלעיל אם סימה את עינו. ועוד הקשה המראה פנים הא בבבלי ד' ק' מבואר שם דאינו כתב. דאיתא שם עבר שיצא בכתב שעל גבי טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שעל כיפה ואנדוכתרי, פירש אם רקם עליהן אותיות הגט אינו כתב. והנה המגן אברהם בס' ש"מ אות י' וז"ל משמע בגיטין ד' ק' שאם תחב אותיות של כסף ע"ג כגד מקרי כתב, והקשה הת"ש היבא דכרו במחצית השקל, אדרבא הא כאן מבואר בהיפוך דלא מיכרי כתב דהא קתני בכתב שעל גבי כיפי ואנדוכתרי לא יצא בהן לחירות עיי"ש שטרה המחצית השקל הרבה בזה וכפי הנראה לא הועיל כלום.

ולפיע"ד נראה דאולי כוונת המ"א הוא דוקא לענין שחרורי עבדים לא הוי כתב משום דאתקיש לגיטי נשים דכתיב בהם וכתב, ומינה ידעינן דוקא הכא דכתיב בהם וכתב פסול שעל פיפה ואנדוכתרי משמע בכ"מ הוי כתב וזה הוא פשוט, ובהיות כן דאמרינן בכ"מ הוי כתב זולת כגט ושחרורי עבדים ולפי זה אם יכתוב כתב שטר מכירה יהי' הקנין והמכר קיים, ולפי זה יתפרש הירושלמי כך דלעיל מיניה איכא פלוגתא אם היוצא בשן ועין אם צריך ג"ש על קנין איסור ולמ"ד דצריך ג"ש אם הכה את שן

בעינן ג"ש שלוחו של בעהמ"מ נפל כל דברינו אשר אמרנו ליישב קושיות הגרע"א מעל תוספות גיטין הנ"ל או דיהי' ראייה מהתוספות דלא פסול טלי שחרוך מעג"ק.

והנ"ל עוד לומר בזה ולתריץ באופן אחר. דהקצה"ח בסימן ר' אות ה' הקשה בהא דקיי"ל בשטר שחרור שלא לשמה דפסול והא גופו של שחרור הרי את בן חורין הרי את לעצמך הרי את קני' וא"כ אמאי לא קנה עצמו בתורת שטר דמ"ש מנותן את עבדו לאחר וכותב לו עבדי קני' לך דנקנה בשטר ולא בעי לשמה, והשתא דהקנה אותו לעצמו אמאי אינו קונה את עצמו בשטר. ותירץ בשטר שחרור לשמה יוצא בן חורין מטעם גיטה וירדה באים כאחד, ואינו צריך קנין בשטר רק נתינה אבל שטר שחרור שלא לשמה דבעי קנין לא אמרינן בזה גיטה וירדה באים כאחד ולפי"ז בשטר ע"י אחרים קנה נפשיה אלא שאסור בבת חורין.

והנה זה מכבר רבות בשנים אשר הקשיתי עליו לפי מה דכתב הר"ן בפ"ק דקידושין והובא להלכה ברמ"א ה"מ סימן ק"צ סעיף ט"ז הא דאמרינן דקנה כנגד מעותיו היינו דוקא במקום שכסף קונה בלא שטר. אבל במקום שצריך שטר אין השטר קונה לחצאין וכל שלא קנה כנגד כולה כנגד מקצתו נמי לא קנה ועיין בנתיבות שם אות י"א. אם כן האריך קונה בשטר שלא לשמה הקנין ממון הא הוי שטר קנין לחצאין. ומצאתי כעת בעין ייצחק חיו"ד סי' כ"ו ענף א' אות ג' שכתב באמת מהאי טעמא שטר שחרור שלא לשמה אינו קונה אפילו קנין ממון מטעם שאין שטר קנין לחצאין. אבל באמת לפענ"ד נראה דאין שייך זאת לשטר לחצאין די"ל הא דשטר אינו קונה לחצאין הטעם הוא משום שמחוסר לשון השטר, למשל אם כתוב בשטר שראובן מקנה לשמעון מאה אמות קרקע והוא רוצה להקנות לו חמשים אמות לכך לא קנה אפילו החמשים דהא מאה אמות אינו מקנה אותו רק חמשים ועל חמשים לא כתב השטר ולא ידעינן מלשון השטר כמה אמות הוא מקנה אותו ולכך לא קנה כלום. אבל כשהוא כותב לעבד ש"ש הרי את לעצמך הרי את בן חורין דלשון השטר הזה יכול להשתמש

ומשני דאמר לה כי מטית התם אתנחי אארעי' ושקליה ופריך עור אי הכי הוה ליה טלי גיטך מענ"ק, עיי"ש שמבקש הגמרא אופנים שונים איך לאוקמי המתני' ולבסוף מסיק הגמרא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם, וכי מטית התם אימר קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ומשוי בי דינא שליח וליתכונה ניהליך. וכן סתם הרמב"ם בגונא כוז צריך להיות בפ"ז מהלכות גירושין הלכה כ"ג ובפ"י מהלכות עבדים הלכה ז' כתב וכשם שהאשה אומרת בפ"ג ובפ"נ אם התנה עליה כמו שביארנו במקומו כך העבר שהביא גט יאמר בפ"ג ובפ"נ נאמן על אותו הדרך, ועל אותו הדרך היינו שיאמר להעבר הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם אימר קמי בי דינא בפ"ג ובפ"נ ומשוי בי דינא שליח וליתביה ניהליך. ואי אמרינן דהרמב"ם סובר דטלי שחרורך מעל גבי קרקע כשר הוא למה ליה להאדון להתנות כך כדרך בגט אשה, בעבר היה לו להתנות כמו שאמר בגמרא מעיקרא הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם אתנחיה אארעה ושקלי דהגמרא לא מקשה רס דבאופן כזה יהי' טלי גיטך מענ"ק אבל בעבר דכשר טלי גיטך מענ"ק למה לא יתנה באופן כזה אלא מוכח מכאן דבהך דינא שוים הם גט אשה וג"ש דפסול מענ"ק, ומה דלא מני הרמב"ם בדרכים ששוה גיטי נשים לשחרורי עבדים י"ל כיון דמני מחובר, והטעם דפסול מחובר משום דליכא נתינה מיד ליד ממילא מוכח דטלי שחרורך מענ"ק פסול הוא וקצתו בזה הפרט ודו"ק.

אהרן זלמנוביץ,

רב במונטראל, קנדה.

סימן י"ט

דיוק בתום חולין ב' ע"א בר"ה

הכל שוחטין

שם, כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שרעתן קלות, והקשו בתום וז"ל ואינו נראה האפילו במקדשין שוחטות לכתחילה כדאמרינן בפרק כל הפסולין ומסיק

או עין עברו הוי מעוכב ג"ש, ואח"כ קאמר הירושלמי אין לי היוצא בשן ועין רהוה מעוכב ג"ש היוצא בכיפה ובהרנורק ובהרות של מלכים מנין, פירש אם רקם שטר שחרור נהי ראיין יוצא בהם לחירות לגמרי להתיר לו לישא בת ישראל אבל הוי כמו שטר מכירה וילך מעליו קנין ממון של עבדות ויהי' נשאר מעוכב גט שחרור, ת"ל לחפשי ישלחנו, ומה דאמרינן בבבלי גיטין ראיין יוצא בהם לחירות היינו דיהי' מועיל לענין איסור בזה לא מהני באופן כזה לא יהי' מחלוקת בין בבלי וירושלמי ויהי' סיעתא להקצה"ח דשטר שחרור פסול יהי' כשר עדיין מטעם שטר מכירה.

ולפי האמור לעיל אמינא אפילו אם נימא דטלי שחרור מענ"ק פסול הוא היינו שיהי' יוצא לחירות לגמרי לישא בת חורין אבל הקנין ממון בודאי יהי' קונה את עצמו מטעם שטר מכירה אם יהי' ע"י אחר והרא"ש לקמן פרק השולח פסק המפקיר עברו ומת אין צריך ג"ש משום דאיסורי לבריה לא מוריש, ולפי זה במתניתין דקתני האומר תן גט זה לעברי לא יתן לאחר מיתה אפילו אם אינו מוסר מיד ליד והוי טלי שחרורך מענ"ק מ"מ הקנין ממון ילך מעליו ע"י שטר מכירה שיהי' נשאר עדיין והקנין איסור ילך מעליו ע"י מיתת בעלים דאיסורי לבריה לא מוריש ולמה לא יתן לאחר מיתה, ולכך מוכרח התוספות לחלק היכא דאינו מוסר מיד ליד לא אמרינן בזה תן כזכייה ואתי שפיר הכל על נכון.

עוד רגע אחד אדבר בו. הנתיבות בסימן קפ"ה יצא לחקור ולדרוש אחר דעת הרמב"ם איך דעתו בש"ש אם בעינן דוקא נתינה מיד ליד או לא, והביא ראי' דלא בעינן אלא אפי' טלי ש"ש מענ"ק נמי כשר מהא דמני הרמב"ם בששה דרכים שוין שחרורי עבדים לגיטי נשים, ובשאר דברים הרי הן כשאר כל השטרות ולא מני טלי ש"ש מענ"ק ש"מ דלא בעינן נתינה מיד ליד. ולפענ"ד נ"ל להביא ראי' מרבירי הרמב"ם דגם בעבר פסול ש"ש מענ"ק, בניטין כ"ד ע"א האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפ"ג ובפ"נ ופריך בגמרא ע"ז אשה מני מטי גיטה לידה איגרשה בה.

דנשים וראי שוחטות לכתחילה אפילו במקדש. (ובאמת יש ערוב פרשיות בדבריו של ר' אלדר הרני, מחבר של הלכות ארץ ישראל כידוע לכל חוקר ובקי בקורותיו, ספיריו ומנהגיו). ותמיה לתוס' אם כן, דגם נשים תשחטנה לכתחילה אפילו במקדשין וכש"כ בחולין למה לא תנא במשנה "הכל שוחטין אחד אנשים ואחד נשים" כדקתני בהמורה הכל "ממירין אחד אנשים ואחד נשים". ותי' התוס' התם אצטרך למיתנייה כדפירש"י בייש תמורה משום דכל הפרשה כולה נאמרה בלשון זכר.

התירוץ הזה לכאורה אי אפשר להולמו ראשית כל הלא ידועה שיטת התוס' בקדושין דף ב' ד"ה ליתני שלשה דכל התורה כלה בלשון זכר נאמרה. ועל כן מאי אולמא דהאי מהאי, מה חידוש בתמורה "משום דכל הפרשה כלה נאמרה בלשון זכר" הלא זה עצם סגנון אשר בכל התורה כלה. ועוד אלמלא ידועה לנו שיטת התוס' הנ"ל מה הפרש יש בין פרשת תמורה ובין פרשת שחיטה הלא בכל מקום אשר נזכרה שחיטה בתוה"ק בלשון זכר לחוד נאמרה. והדרה הקושי' והתירוץ קשה מהקושי'.

ואנסה לתרץ וליישב את הכל בדרך פשוטה וקצרה. דקדוק לפרש את קושית הש"ס? בין הגהות הגר"א על הש"ס נמצאו הרבה אשר מפרכות קושיות עצומות על ידי הגלות סודות הקדוק או פרטי הנוסחא. ונס חכמי המאה הזאת עשו חיל בלמודים מן הדף. רבי הגאון ר' רוד צבי האפמאן, מחבר התשובות "מלמד להועיל" אשר מביאם גם כן אנו חיים וגם הגאון מחבר "המנחת פתים" הלכו במקצוע זה בדרכיו של הגר"א ושל הגאונים מלפניו ואנסה להוכיח כי גם בנ"ד שביב אמת יעלה על ידי עיון קצת ביסודי שפתנו הקדושה.

תמונתיהן של נטיות הפעל בעברית משתנות לפי המין — זכר או נקבה. אולם לגוף ראשון יחיד ורבים בעבר תמונה אחת. "שמרתי" לזכר ונקבה, כן גם "שמרנו", גם בעתיד תמונה אחת לזכר ונקבה בגוף ראשון ביהוד וברבים. מלבד זאת ישנן שתי

תמונות בעתיד שמשמשת לגופים שונים, והן גוף שני לזכר יחיד (תשמר) הנהו גם גוף שלישי לנקבה יחידה! תמונות גוף שני נקבה רבות (תשמרנה) שוה וגוף שלישי. וכבר דרשו הדרשנים והעמיקו תושיה החוקרים בענין זה. לא תגנוב, למשל, דעשרת הדברות נאמר גם לאיש (אתה לא תגנוב) וגם לאשה (היא לא תגנוב). וקל להרבות דוגמאות וצטטים.

ופה לדעתי נמצא מפתח לפתרון שאלתנו. מה מובנם של הדברים המפליאות כי כל הפרשה (פרשת תמורה) נאמרה בלשון זכר. כי לו היתה התורה מכונת לכלול את הנשים עם האנשים באיסור תמורה הלא היתה יכולה לכתוב "לא תחליפנו ולא תמיר" ואז גם האנשים גם הנשים היו במשמע. אולם מדקדוק הלשון "לא תחליפנו" הוה אמינא שרק האנשים במשמע ולמען הסר המכשול, על המשנה היה להוסיף ולבאר "הכל ממירים אחד האנשים ואחד הנשים" כי מפשטא קרא לא היינו מדייקים או מבינים את ההלכה הזאת.

אולם בפסקים השייכים לשחיטה אי אפשר לשנות את הנוכח לנסתרת, כי שם בצוויים מרבר בתמונות אשר אין להם יותר מהבנה אחת "ושחט" הוא רק לשון זכר "ושחטה" היא רק לשון נקבה, ויען שכל התורה כלה בלשון זכר נאמרה מסתמא המבטא של "ושחט" כולל גם את הנקבה כי אי אפשר בעבר בתמונה בעלת שתי ההבנות, ועל כן לא היה צריכה המשנה להוסיף ולכלול "הכל שוחטין, אחד אנשים ואחד נשים" כדקתני בתמורה. והכל שריד וקים.

אלי' המכונה דר. יונג

רב דק"ק מרכז היהודי

בניו יארק

סימן כ'

תכריכי המת אם נאסרים בהזמנה

איש אחד מחברי המדרש שלנו, דר יחידו בלי משפחתו בעירה קטנה סמוך לעירנו ונפטר

עראי ולא הכינו לא נתקדש והרי הוא חול כמו שהי' ובפ' י"ד מהל' אבל הל' כ"א פסק ארונו וכל תכריכיו אסורין בהנאה אבל כלים המוכנים לתכריך אפילו ארג בגד למת לא נאסר שאין ההזמנה אוסרת עכ"ל⁵. ואלו את הדין אם הניחם בתכריכין ולא הכינם, לא כתב פה הרמב"ם כאשר כתב בהל' תפילין בטח מפני שהתכריכין יאסרו גם בלי הזמנה שהנחה עצמה מוכחת שהיא לקביעות.

וכן נראה מהלחם משנה בפ"ד מהל' אבל שהביא מה שכתב הטור וז"ל, דאפילו לא בנאו לשמו ולא הוסיף בו דימוס אם נתנו ע"ד להיות בו עולמית אסור אפילו לאחר שפינהו, וכתב הרמב"ן דהטעם דהיינו אומניה וצר בו, וכן נראה דאביי אמר רק דילפינן מעגלה ערופה דאם הזמין נאסרת מהזמנה, אבל מנין דבעינן הזמנה.

וא"כ לפי מה שבארתי קשה על המחבר איך פסק אם הניחו אותו בתכריכין ולא הזמינם לכך אינם נאסרים, דדין זה יהי, רק אם הניחו בפירוש דרך עראי, ולא בסתמא והי' להמחבר לפרש, ובנידן דידן הבגדים בודאי יאסרו גם בלי הזמנה שהניחו אותו בהם לקביעות.

אך יש להתיר פה מצד אחר, אחרי דבשעה שהניחו אותו בהבגדים לא הי' שם שום אחד מהיורשים שלו, אין בידו אחרים לאסור הבגדים שלו, וגם משום אחרים אינם נאסרים אפילו נגעו בהמת כרמוכח מאיצטלא דפרסוהו אמיתנא ביבמות דף ס"ו דאם הדין עמה אין כח ביד היורשים לאסור את האיציטלא ולא תירוץ דהאיציטלא נאסרת משום אחרים.

רק יש לעיין פה כיון שבאו הבנים אח"כ וראו אותו מונח בהבגדים ולא מחו בטח הסכימו על זה ויאסרו הבגדים על פי הסכמתם, דנוכל לאמר שהיא הסכמה בטעות, שלא ידעו שזה נגד הדין, כי כאשר אמרתי להם שזה נגד הדין הסכימו לפשוט הבגדים, ויש להאריך בזה במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בהקדש בטעות דין דאם הקדיש בע"מ למזבח מפני שלא ידע, וגם אם נאמר שרק ההנחה בהתכריכין אוסרת

שמה, וכאשר היהודים הדרים שמה ריפורמים הם. הלבישוהו בבגדי יו"ט שלו והניחוהו במטה הנקברת אתו לקברו כן כמנהגם. אח"כ באו שם בניו, והביאו אותו פה לקברו, וכאשר ראיתי זה אמרתי להם שזה נגד הדין לקברו ככה, הסכימו לפשוט ממנו את הבגדים והלבישוהו בתכריכין כדיון.

עתה השאלה אם הבגדים מותרים בהנאה: בשו"ע ס' שמ"ט פסק תכריכי המת בהזמנה לבד אינם נאסרים, וכן אם נתנם עליו ולא הזמינם בתחילה לכך לא נאסרו.

לענ"ד צריך לחקור, זה דבעינן הזמנה אם זהו תנאי בהאיסור כמו עבוד לשמה, דבעינן שיהא לשמה מתחילת העבוד או ההזמנה בעינן רק לדעת דההנחה אח"כ תהיה לקביעות כי בלי הזמנה יוכל היות דההנחה אח"כ רק ארעית, והנחה ארעית אינה אוסרת, אבל אם ירעינן מהנחה עצמית שהיא לקביעות אז אוסרת גם בלי הזמנה.

בנימוקי יוסף ס"פ נגמר הדין עי"ש סודרא דאזמני' פירשו בו רב אחי ז"ל דלאו דוקא צר כי תפילין ע"ד קביעות דא"כ פשיטא וכו' והא לא תליא בפלוגתא דאביי ורבא כלל, אלא אפי' צר ב' תפילין לפי שעה. וכן נראה מפ' רש"י שפי' אבל צר ב' ולא אזמני' שרי למיצר ב' פשיטא כיון דלפי שעה הוא דעבד וליכא הזמנה אבל מפי מורי הרב שמעתי דאפילו בשהניחו ע"ד קביעות לא מהני בלי הזמנה דמעיקרא מעשה דהשתא.

לפיענ"ד צ"ל דהמחלוקת של רב אחי ומורי הרב, הוא רק בתפילין משום דשם אינו מוכח מהנחה עצמה שהיא לקביעות דדרכן של בני אדם להניח תפילין בכיס ולקחם משם, אז אפילו אם הוא הניחם עתה לקביעות אינו נאסר בלי הזמנה אבל בתכריכי המת שדרך בני אדם להניח את המת בתכריכין לקביעות אז כ"ע יודו דהתכריכין נאסרין גם בלי הזמנה דמסתמא הניחו אותו לקביעות.

וכן נראה מהרמב"ם בפ' ד' מהל' תפילין הל' ט' פסק הכינו ולא הניח בו, או שהניח בו

הכנדים ולא מה שמונח ואם יהי' נחויז לאמר על הסכמת הבנים אנלי מלתא למפרע, וזה לא אמרינן רק במצוה,

ישראל איסר לעווין

אב"ד בסאנטדזשאזעף, מיזורי
מלפנים רב אב"ד בדוביאן ליטא

סימן כ"א

הדרן למסכת כריתות

(המשך מחלק ה' חוברת ב' סימן ט')

אבל לרש"י ז"ל שפירש דשתי הלשונות קמירי בדין יתור בנדים וכן פירש הא דאמרינן בזכחים (י"ח ע"א) "יתר אחת" "הוסיף עליהם שום כנגד בעולם" הרי דס"ל דשייך יתור בנדים גם בכנגד של חול א"כ הדרא הסושיא לדוכתא מדוע ולמה פירש בהא דיששכר וכו' דהחטא היה רק בדין דהציצה ולא בדין דיתור בנדים? אך די"ל דלא שייך יתור בנדים רק אם עבודתו היתה כשרה כדת וכדאיכא שלש על שלש הוה יתור בנדים כנגד זהו נקרא יתור בנדים ונענש ע"ז במיתה בידי שמים ועבודתו מחוללת.

אבל במקום שעבודתו אינה עבודה כלל כגון הכא "שכריך שיראי על ידיה" שעבודתו פסולה משום הציצה וא"כ האיך אתה יכול לחייבו משום עבודה ביתור בנדים, הלא עבודתו לא הוי עבודה כלל כיון שנעשתה כפסול? ולכן שפיר פירש רש"י הטעם משום הציצה בלבד ולא משום יתור בנדים. אח"ז מצאתי תירוץ זה גם "בערוך לנר". וכזה מתורצת קושיא הראשונה וקושיא השני' יש לתרץ א) דמשום יתור בנדים לא מחאו בו מפני דס"ל דלא שייכי יתור בנדים אלא ביתור מבנדי כהונה עצמן, ומשום הציצה לא מחאו בו מפני הטעם — שכתב הערוך לנר — דהנה התום' הקשו על רש"י שהרי אין נחשב כאן הציצה משום שלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה? ותירצו בסוכה (ל"ז ע"א) דזה דוקא האיך שלוקח דרך כבוד משא"כ

ביששכר שהיה עושה דרך בזוי יע"ש, ולפי"ז י"ל דיששכר הראה עצמו כאילו עושה כן משום כבוד עבודה וכמו שלבש בגד יקר על כשרו כן הלביש גם כן על ידיו ואשד על כן כרך ידיה בשיראי, שהיא בגד יקר הערך ולפי זה אין כאן הציצה ולכן לא מחאו בו הכהנים, אכן לבוחן לבבות היה גלוי שלא משום כבוד עבודה הוא עושה כן אלא אדרבה משום בזיון שלא ללכלך ידיו ומה "שכרך בשיראי" היה משום כבוד עצמו להתנאות וא"כ שפיר יש כאן הציצה ופסול עבודה ע"פ מחשבתו וזהו שנתפרסם ע"י צווחת העזרה,

ב) ועוד יש לתרץ דהנה האחרונים הקשו להסוברים דכרך על ידו לא שייך הציצה דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה א"כ למה בכורך גמי אסור משום הציצה? וכן הקשו מיששכר איש כפר ברקאי כמו שהקשו התום'?

ותירץ החת"ס ביו"ד (תשובה קי"ח) "דלפי סברת תום' דכל שהוא צריך לאותו בית יד נפיק מכלל בית יד "טפל" ונעשה "עיקר" ולא שמה לקיחה, אבל אם אינו צריך רק ליתרת בעלמא אותו בית יד הו"ל "טפל" ושמה לקיחה ויששכר שהיה מאניני הדעת ולא יכול ליגע בבשר בידיו "בלי הפסק שיראי הו"ל הציצה".

ולפי"ז י"ל דהכהנים לא ידעו שיששכר הוא מאניני הדעת כל כך שאינו יכול ליגע בבשר בידיו בלי הפסק והשכו שבאמת יכול לעשות עבודה גם בלי הפסק שיראי וההפסק של השיראי הוא רק ליתרת בעלמא ולכן הו"ל השיראי רק טפלה בעלמא והוי שמה לקיחה, ולכן לא מחאו בו הכהנים אכן לבוחן לבבות היה גלוי, שהוא מאניני הדעת כל כך שאינו יכול ליגע בבשר בידיו בלי הפסק השיראי ואם כן הו"ל הציצה ופסול עבודה וזהו שנתפרסם על ידי צווחת העזרה.

והשתא נקשור ונשלוכ ראשה של מסכת זו לסופה כדי לסיים בדבר טוב שהרי ידוע מה שאמרו הקדמונים ז"ל "שמלכד מה שלימוד ההלכות מביא לידי ידיעת ההלכות אלא גם

סימן כ"ב

בדין מומר להכעים אם שחיטתו נבלה.

ביו"ד סי' ב' ס"א שחיטת עובר כוכבים אפילו הוא קטן ואפילו אינו עובר עכו"ם ואפילו אחרים רואים אותם, ובש"ך שם וז"ל נלפענ"ד דשחיטתו נבלה מדא"ל לכ"ע וכדאי' בתוספתא בהדיא וכו', ומרבה להביא ראיות דשחיטתו נבילה, ומסיק רהב"י סובר דעובר כוכבים ממש שאינו עובר עכו"ם שחיטתו אינה אסורה אלא מדרבנן, ואחריו נמשכו הב"ח והל"ח, אבל הש"ך אינו סובר כן ומביא ראיה מגמרא חולין דף ה' ע"א נבי מכם ולא כולכם להוציא את המומר, דאפילו ישראל מומר לכל התורה כולה, חוץ מעכו"ם ושבת שחיטתו אסורה מן התורה כ"ש עובר כוכבים שאינו עובר עכו"ם וכו' ונשאר בקושיא על הב"י מהגמרא מכם להוציא את המומר.

ושם ביו"ד סעי' ה' איתא מומר להכעים אפילו, לרבר אחר, או שהוא מומר לעכו"ם או לחלל שבתות בפרהסיא, או שהוא מומר לכל התורה כולה חוץ משתים אלו דינו כעכו"ם, ובש"ך סקט"ו וז"ל כתב מהרש"ל דאפילו פעם אחת הוי כעכו"ם. והש"ך מביא ראיות מכמה ראשונים שכתבו מדרכיב וזבחת ואכלת ילפינן מה שאתה זוכח אתה אוכל, כלומר אותן שהוא בר זביחה לאפוקי עכו"ם ואוכל נבלות להכעים, משמע דמומר להכעים מימעט מקרא, כמו עכו"ם, דלא כהב"ח שכתב דשחיטתו אינה אסורה רק מדרבנן ואינה נבילה, ונשאר בקושיא על הב"ח מלקמן סימן קנ"ח ס"ב דמומר להכעים הוי אפיקורוס ובאפיקורוס כתב רמב"ם פ"ד הל"ש דהוי כעכו"ם ושחיטתו נבילה וכו'.

ומפרש הפמ"ג דהש"ך אזל לשיתתו באות ב' דלהר"ם אף שאינו עובר עכו"ם הוי אסור מן התורה, בשביל זה אף לשאר עבירות דהוי אפיקורוס הוי דין תורה. אבל באמת יש פה שאלה אחרת דהפר"מ מישב בזה את שיטת הש"ך, אבל את הב"ח אינו מישב לפי שגם הב"ח דמחלק שם ואמר דאינו

כן עושה אותן על ידי לימודן — לחמורות — לשמור וליזהר א"ע שלא לעבור עליהן".

והנה חזינן ממאורע של יששכר איש כפר ברקאי שנענש מפני שלא קרא ושנה ואילו למד היה יודע מה להשיב למלאך ולא היה נענש, וגם לא היה חטא בבזוי קדשי שמים, אשר אמנם חטא זה גרם לירי עונשו כמפורש בגמ', כי הוי ידע כיון שהוא מאניני הרעת אסור לו על פי דין לעבור עבודה בשיראי משום דהוי חציצה אצל, ובטח ע"י למודו את חומר של הלכה זו היה נזהר שלא לעבור עליה, והשתא שפיר היא הסמיכות שהמסכת מתחלת; "שלושים ושש כריתות בתורה וכו'", וענין כרת הוא: שימיו נכרתין וזרעו נכרתין לשיתת רש"י, וא"כ בוני גוף האדם שהם אביו ואמו כשחוטאים מביאים על ידי חטאם פורעניות על עצמם ועל בניהם, וזהו על פי רוב מפני שלא למדו את ההלכות ולא נחרת אצלם חומר הדין, ולכן עברו על עניני כריתות וגרמו בזה שהם וזרעם נכרתים, אבל "אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא תלמידו חכמים מרבים שלום בעולם וכו'" משום דתלמידו חכמים הנקראים בנאים מפני "שעוסקים בבנינו של עולם כל ימיהו" (שבת קי"ד ע"א) הם הם הבנאים הרוחניים הבונים נשמת האדם, מביאים ברכה על עצמם ועל בניהם שהם תלמידיהם שנקראו בנים, כי ע"י למודם והרכבתם תורה ברבים הם גורמים שעם ישראל לא יעברו על עניני כריתות שהם וזרעם נכרתים, והלכך מלבד מה שהם בונים נשמת האדם הם גם גורמים בפועל שלא יכרתו מן העולם הם וזרעם ובזה הם בונים את העולם במציאות ממש, ולכן "ורב שלום בוניך" שמביאים שלום בעולם — והיינו שיהיו שלום ושלמים שלא יחסר מי מהם,

ובשלום ובלי חסרון תם ההדרן הזה בס"ד.

משה זאב כהן

רב בביהכ"נ תפארת ציון בשיקאגא
מלפנים רב בעיר אבעל ועוד מקומות בליטא

שבעל פה שחיטתן אסורה, ואם שחטו בפנינו הרי זו מותרת, שאין איסור שחיטתן שמא יקלקלו, והם אינם נאמנים בתורת השחיטה וכו' הנה רואים אנו ראפיקורוס מסוג אחר דאינו כופר בתורה אין לו דין עכו"ם, לפי שבהל' תשובה מחשב הרמב"ם הכופר בתורה שבע"פ בתוך הכופרים, א"כ מדוע לא מנה הרמב"ם מומר להכעים לרבר אחר.

באמת השאלה על הרמב"ם ברין מומר כופר בתורה, וההבדל בין הכופר בתורה שבע"פ על זה כבר עמד הלחם משנה זו"ש, בהל' תשובה הרמב"ם לא מנה אפיקורוס הכופר בתורת ד' שמנה חמשה מינים, וכופר בתורה מנאו בפני עצמו שאמר שלשה הם הכופרים וכו' ואיך כתב כאן או אפיקורוס והוא הכופר בתורה, רק שיראה מלשונו דרוקא כופר בתורה שבכתב הרי הוא כעכו"ם, אבל הכופר בתורה שבע"פ כצדוקי ובייתותי אם אחרים עע"ג מותר, ואמאי הוא מנה בהל' תשובה הכופרים שלשה, כופר בתורה שבכתב, וכופר בתורה שבע"פ, ואע"פ שיש חילוק מ"מ מאין מצא את החילוק הזה לענין שחיטה ונשאר בצ"ע.

הנה ברין העושה עבירה להכעים איזה דין יש לו אם אפיקורוס, או דין מומר, יש מחלוקת בגמרא עבודה זרה דף כ"ו ע"ב תני רבי אבהו קמיה רדבי יוחנן המינין והמסורות והמומרים היו מורידין ולא מעלין, א"ל אני שונה לכל אבירת אחיך לרבות את המומר וכו' ושני סמי מכאן מומר, ולישני ליה כאן במומר אוכל נבילות לתיאבון, כאן במומר אוכל נבילות להכעים, קסבר אוכל נבילות להכעים מין הוא, אתמר מומר פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון ומומר להכעים מין הוי, וחד אמר אפילו להכעים נמי מומר, עכ"ל הגמרא.

וברמב"ם פ"ג מתשובה ה"ט שנים הם המומרים מישראל המומר לעבירה אחת, והמומר לכל התורה כולה, מומר לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזרין והרגל ונתפרסם בה אפילו היתה מן הקלות כגון שהחזיק תמיד ללבוש שעטנז או להקיא פאה ונמצא כאילו בטלה מצוה זו מן

רק מדרבנן מורה הוא דהוי נבילה מדרבנן, וגבי מומר להכעים פוסק דהוי רק אסורה מדרבנן, ואינה נבילה,

ובאמת נקשיתי להבין דהנה רואים אנו מגמרא חולין ה' ע"א ריש שלשה מיני מומרים, מומר לעכו"ם, או לשבת, וגם מומר לכל התורה כולה חוץ משתים אלו, והרמב"ם בהל"ש מביא רק את שני מומרים לעכו"ם ולשבת, ואת המומר לכל התורה כולה אינו מזכיר כלל וכלל, איברא דהרמב"ם מביא שמה עוד מומר שלישי אפיקורוס והוא הכופר בתורה ובמשה רבינו הרי הוא כעכו"ם ושחיטתו נבילה, ומפרש הכסף משנה, בריש חולין אסיקנא דמומר לרבר אחר לא הוי מומר לכל התורה כולה חוץ מעכו"ם ושבתות, א"כ נשאר הקושיא איפוא זה המומר לכל התורה כולה חוץ משתים.

ועוד יש לשאול על הרמב"ם איפוא לקח מומר חרש אפיקורוס והוא הכופר בתורה ובמשה רבינו.

ועוד הקשיתי מדוע לא נזכר ברמב"ם שום דבר ממומר להכעים לרבר אחר איך דינו, ואם נגיד רזה נזכר ברין אפיקורוס, וממילא יתורץ הקושיא הראשון על הרמב"ם דאינו צריך כבר להביא את הדין מומר לכל התורה כולה חוץ משתים, דמומר כזה לאפיקורוס יחשב, אבל אי אפשר לומר כן לפי שרואים אנו מהמחבר ביו"ד שהוא מביא כן את כולם, מומר להכעים, וגם מומר לכל התורה כולה, ואפשר לבאר דמומר לכל התורה כולה היינו לתיאבון, אבל מב לערי זאת אי אפשר לבאר את הרמב"ם דמומר להכעים בכלל אפיקורוס, לפי שהרמב"ם עצמו מבאר אפיקורוס רק כזה, אפיקורוס והוא הכופר בתורה ובמשה רבינו, הנה נראה מהרמב"ם דאפיקורוס כזה דאינו כופר בתורה אינו נכלל ברין מומר שיהיה כעכו"ם (א"כ נשאר הקושיא על הרמב"ם מדוע אינו מזכיר את מומר להכעים לרבר אחר.)

ועוד איתא ברמב"ם הל"ש פ"ד הל' ט"ז וז"ל אלו הצדוקין והבייתותין ותלמידיהם וכל הטועים אחריהם שאינם מאמינים בתורה

פי לדברו. ופירש שם הר"ן ז"ל, דה"נ הי' יכול לתרץ, דמותר באין בו ממש ואסור משום כל יחל דרבנן. אלא דעדיפא מיניה מתרץ והרשב"א ז"ל פירש דלא הי' יכול לתרץ בכל יחל דרבנן משום דאין בו ממש אסור רק כשאסר את עצמו אבל את אחרים אינו יכול לאסור בדבר שאין בו ממש, והתם מיירי באוסר את חברו משו"ה הוכיחה הגמרא דמיירי באוסר גופו.

והנה הא דבנדר אדם אוסר על חברו ובשבועה לא, פרשו הראשונים דטעמא, משום דנדר איסור חפצא הוא משו"ה יש כח ביד בעלים לאסור את החפץ וממילא נאסר חברו אבל שבועה שהיא איסור גברא, אף שהוא בעל החפץ אין בכוחו להטיל איסורים על חברו לפ"ז י"ל דהרשב"א אזיל בשיטת התוס' הנ"ל דאין בו ממש אפילו מדרבנן לא הוה נדר גמור ומעולם לא חל איסור על גוף האי ממשות אלא איסור גברא שאסור לו לחלל את דברו משו"ה אינו יכול לאסור את חברו דהוה כמו שבועה שאיננו יכול לאסור את אחרים. והר"ן ז"ל יסבור דאין בו ממש, מדרבנן, נדר גמור הוא דעשו רבנן כאלו יש בכחו לאסור גם את חברו כמו בשאר נדרים.

ובשיטת הרמב"ם בזה, יש להביא ראיה דהר"מ יסבור כשיטת התוס' והרשב"א דאין ממש אינו אלא איסור גברא, דפסק הר"מ פ"ג מנדרים הל' י' וז"ד וז"ל: כיצד אין הנדרים חלים אלא על דבר שיש בו ממש וכו', אמר קרבן שאני משמשך וכו' אין הנדר חל בכל אלו שהן דברים שאין בהן ממש, ושם בהל' י"ב, הנודר מדברים שאין בהם ממש אע"פ שאין הנדר חל עליהם אין אומרים להם שינהגו בהן היתר הואיל ואסר עצמן בהן וברעתו שחל הנדר אלא פותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.

הרי מפורש בדברי הר"מ שאין עליו שום איסור אלא שאין ביד חכמים להתירו בלי פתיחת פתח ממקום אחר כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים, גם דקדק בלשונו הטהור: "הואיל ואסר עצמו" דמשמע שאם אסר את אחרים לא חל עליהם איסורו כלל ואפילו בלי שאלת חכם אין

העולם אצלנו הרי זה מומר לאותו דבר והוא שיעשה להכעיס, ומפרש הכסף משנה דפוסק בפלוגתא דרב אחא ורבינא קיי"ל לקולא ולכך פסק רבינו דלהכעיס הוי מומר וכו'.

(המשך יבוא)

הרב חיים אלעזרי

ירושלים, תוכב"א

(חתנו של הרה"ג ר' אפרים פעלקאוויץ, רב אב"ד בכרידזשפארט, קאנ.)

סימן כ"ג

בענין פל יחל דרבנן

נדרים, ט"ו ע"א. רבינא אמר, לעולם כרתני ומאי כל יחל כל יחל דרבנן, ומי איכא כל יחל דרבנן? אין והתניא: דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנאמר: לא יחל דברו.

ויש לחקור, הא דאין בו ממש אסור מדרבנן אסורו מטעם נדר הוא, שנאסרה האי ממשות איסור חפצא כמו שאר נדר אלא שאיסורו אינו אלא מדרבנן או דלמא אפילו מדרבנן לא נאסרה האי ממשות איסור חפצא, דעל דבר אי ממש לא יוכל לחול שוב איסור וכל איסורו אינו אלא איסור גברא שלא לחלל את דברו.

ויש להביא ראיה מדברי התוס' שם שהקשו וז"ל. תימה, מה ענין כל יחל לדברים המותרים ואחרים נהגו בו אסור? וי"ל כאן שנדר ונתכוון לאסור עצמו בדבר שאין בו ממש, אין לך "נהגו" גדול מזה.

הרי דשיטת התוספות היא דאיסור אין בו ממש הוא מטעם מנהג ונבי מנהג, ודאי לא נאסר עליו החפץ שהרי לא הוציא דבור מפיו וכל איסורו אינו אלא בזה שאסור לו לשנות מנהגו וכמו"כ כל יחל דרבנן באין בו ממש. אין כאן איסור חפצא כי אם איסור מדינא שלא לחלל את דברו.

אמנם נראה, דבחקירה זו תלוי' מחלקת הרשב"א והר"ן ז"ל דתנן התם (נדרים י"ג ע"ב) קונם פי מדבר עמך וכו' אסור. ומשנינן בגמרא, והא אין בו ממש הוא, ומתריצין באומר יאסר

והקרושה מפקעת את השעבוד אבל אם לאו חל הקונם בגוף החפץ אין הקרושה סותרת את השעבוד ולא שייך הפקעה.

ורינו של הרמב"ם בפ"ב מיירי שאוסר את האשה ליהנות מנכסיו, שהוא דבר ממשי וחל הקונם בגוף החפץ משו"ה חל הנדר אף שהוא משועבר לה משום דקיי"ל קונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיעים מידי שעבוד, ובפ"ד מיירי באוסר את האשה מתשמיש שהוא אין בו ממש משו"ה לא חל הנדר מפני שהוא משועבר לה ובכ"ל,

וראי' לדרכינו אלה שהרמב"ם הרכיב דין שבועה ונדר ביחד "אמר לה תשמישי אסור עליך או שנשבע שלא ישמשנה" — דמשמע מזה דגם הנדר דאין בו ממש הוא מדין שבועה שאינו אלא איסור גבירה.

והר"ן לשיטתו שהוכחנו דסובר דאין בו ממש נדר גמור הוא מדרכבן וממילא שייך גם בזה קונמות מפקיע מידי שעבוד, הוכחה לתרץ דמשו"ה מקשה הגמרא והא משועבר לה משום דאלמוה רבנן לשעבודא דאשה.

ובזה יש לישב קושית תוס' על רש"י בכתובות ריש פרק המדיר דפירש רש"י דמדיר את אשתו מלהנות לו אין הנאת תשמיש נאסר ולא מפני שמשועבר לה והקשו בתוס' לפי"ז אדרפ"ך גמרא מנדרים לגבי מזונות דאין קונמות מפקיעים מידי שעבוד, ויפרך ממתניתן מהא שלא נאסר בתשמיש מפני שמשועבר לה ולפי מה שבארנו לא קשה מידי, דמתשמיש אין להביא ראי' כיון שהוא אין בו ממש לא שייך התם הפקעה, משא"כ בנדרים לגבי מזונות, דיש בו ממש הוא שפיר יש להביא ראי' דאין קונמות מפקיעים מידי שעבוד.

פנחס בהרב"א טייץ

ריגא, כעת בניויריאק

דבר יאגדה

קרה

מאת הרב יהודה ליב גרוינפארט

טורונטא קנדה

ויקח קרה וכו' בן לוי. ולא הזכיר בן

עליהם איסור. (ואף שהר"מ לשיטתו סבר דאפילו בנדר גמור אין המודר עובר בכל יחל זהו רק לגבי מלקות דאין המודר לוקה כיון שלא הוציא דיבור מפיו אבל איסור גירדא חל עליו כמבואר במקומות הרבה)

ובזה יש ליישב דברי הר"מ ממה שהקשו עליו הלח"מ והמ"ל שהוא סותר את עצמו בהא דפסק פ"ב מהל' אישות הל' כ"ג וז"ל: המדיר את אשתו מלהנות לו חל הנדר ואסורה ליהנות מנכסיו: ושם בכסף משנה פריש דטעמא של של הר"מ משום דקיי"ל כר"י בן נורי דקונמות קדושת הגוף ננהו ומפקיעים מידי שעבוד ולא אלמוה רבנן לשעבודה דאשה — ושם בפ"ד הל' ו' כתב אמר לה תשמישי אסור עליך או שנשבע שלא ישמשנה לא נדר כלום מפני שהוא משועבר לה, אלא דסבר אין קונמות מפקיעים מידי שעבוד.

בדברי הר"מ אלו רבו החידושים וכבר האריכו בזה הלח"מ, וס' שעה"מ, אולם לפי מה שבארנו מיושבים דברי הרמב"ם, ונציע תחלה את דברי הגמרא, אשר דינו של הרמב"ם נובע משם והינו בנדרים ט"ו ע"ב ושם: אמר לאשתו קונם שאני משמשך הרי זה יחל דברו. ומקשינן בגמרא והא משועבר לה? ומתצינן באומר יאסר הנאת תשמישך עלי וכרר כהנא, שאין מאכילים לאדם דבר האסור לו.

וכתב הר"ן וז"ל וא"ת הא קיי"ל קונמות מפקיעים מידי שעבוד וי"ל דכמו דאמרינן בעלמא אלמוה רבנן לשעבודיו דבעל ה"נ אלמוה רבנן לשעבודא דאשה, עוד מוכיח שם הר"ן דע"ב מיירי מתני' באין בו ממש והיינו שאסר עליו את התשמיש ולא את הגוף לתשמיש דוכי' דרישא שם גבי קונם שינה דמוקמינן בגמרא דמיירי באין בו ממש ומשום כל יחל דרבנן.

נמצא לפי"ז דרינו של הרמב"ם מיירי באוסר את התשמיש והיינו באין בו ממש ובכל יחל דרבנן לפי"ז לא קשה כלל דהא דקיי"ל קונמות מפקיעים מידי שעבוד, זהו דוקא במקום שחל הקונם בגוף החפץ דאז שייך לומר כאן שחל הקונם שהוא קדושת הגוף בגוף החפץ אין החפץ יכול להכיל בקרבנו שעבוד חולני

הגדולה על כולנו חוזרת והי' הולך ומפתה כל שבט ושבט כראוי להם" (במ"ר פי"ח). הי' לו להביא ראי' נצחת ועדות נאמנה מיעקב שהקלה את לוי והורידו לסתר המדרגה באמרו כלי חמס מכרותיהם, וז"ש ולא הזכיר בן יעקב ישי' לו להזכיר ולהגיש עצומותיו מיעקב. אך ע"י תפלת יעקב "בקהלם אל תחר כבודי" אברו עשתנותיו ולא זכר את יעקב.

ואמנם מה שאמר כי כל הערה כולם פדושים, הם דברי סכלות כתמיהת המדרש ורש"י: קרח שפקח הי' מה ראה לשטות זו ומתריץ שענינו הטעתו שראה שלשלת גדולה עומדת הימנו שמואל וכו'. והקושיא במקומה עומדת אם הוא מרים אולת שהאומה תהי פרועה כצאן בלי רועה ואיש הישר בעיניו יעשה, האם על ידי שלשלת היוחסין יהי טעם בתפל, ותהפך סכלות לשכלות ושטות לשיטה?

אך דברי קרח שישאל אינם זקוקים לקצין שוטר. ומושל, הם בעצם ובעינם ממש שיטת שמואל כאשר בקשו ישראל לתת להם מלך וירע הדבר בעיניו והוכיחם על ככה. קרח ראה את שמואל יוצא מחלציו והוא תמים דעים עמו וחפץ אחר לשניהם וימצא בו חסן ומשען "לשיטתו" — אבל עינו הטעתו כי לא קרב זה אל זה וצדיקים ילכו בם וכו'. כוונת שמואל היתה כעצם השמים לטוהר לשם שמים, כי לא יהיו ככל הגוים, וקרח כל מגמתו קנאת איש מרעהו ותאות הכבוד. ובפתגמו "כי כל העדה" שם על פניו מסוה למען לא תגלה ערמתו כדרך כל הרמאים הבראים שמכסים מגמתיהם במסכת שקר ומסתירים כוונתם. המה נאה דורשים, מדברים בשם טובת הכלל. "לכם ולא לו" איננו אומר למעני, לטובתי רק — ל כ ם לטובתכם. וכה נהג קרח שנגב דעת הבריות והחליט לשון והחניף להם, וטען בשם מדת הרחמנות והאשים את משה ואהרן כי המה גזלו משפט עניים ואלמנות שללם ויתומים יבוזו ויספר טרגדיה מרעשת לב וחזות קשה איך משה ואהרן הציגו אלמנה ובנותי' ריקם ולא השאירו להן שריד (מדרש תהלים ס' א).

יעקב שבקש רחמים על עצמו שנ' ובקהלם אל תחר כבודי (רשי, סנהדרין ק"ט:) מה בצע ותועלת בהשמטת שם יעקב הלא הכל יודעים שלוי הוא בן יעקב?

כל המדות משתנות ומתחלפות מטוב לרע ולהפוך ואין לך מדה טובה או רעה בהחלט תמיד. ותלוי לפי התכלית, איך ישתמשו וינהגו בה. הנה דוגמא, זה לעומת זה: מה רע משקר — ומצוה לשנות מפני דרכי שלום (יבמות ס"ה:). עזות משחתה בה ועז פנים לניהנום — והוי עז כנמר. לנו בושת הפנים וישראל ביישנים (יבמות ע"ט). ולא הביישן למד. קנאה מוציאה מן העולם — וקנאת סופרים תרבה חכמה (ב"ב כ"א). ועל האדם לפלס מעגלותיו ואם יוציא יקר מזולל ישבע כבוד מקלון ויתן תמים דרכו, והכל לפי הענין והמטרה.

טבע הבן נוטה אחר רוח אביו וקרוב אליו במדותיו כמה שנאמר האב זוכה לבנו (עדות פ"ב מ"ט). לוי לא יכול להביט אל עמל ואון ולהחריש. וכאשר היה צורך שעה הי' מקנא ומתמרמר ומתגעש ויצא לקראת נשק ויקדש מלחמה. "ויקח שמעון ולוי איש חרבו ויהרגו כל זכר — ויאמרו הכוונה יעשו וכו'. ותכונה זו היתה מורשה גם לקרח, אף הוא התעבר על ריב לקנא על משה ואהרן במחנה, אך תחת אשר לוי אבי אביו השתמש בתכונתו על דבר אמת וצדק וקנאת הי' בערה בו, לקח קרח את המדה לתחרות ונאוה, לעורר מרנים, להפריד בין אחים. "ויקח קרח בן לוי". יש התנצלות לקרח כי נטה אחר לוי ועביר עוברא דלוי ומעשה אבות ירשו בנים. אבל הם מלהזכיר "בן יעקב" כי הוא הי' מתנגד לשטת לוי ויצעק חמס: "עכרתם אותי, וכלי חמס מכרותיהם, וארור אפם".

(ב) ועוד כוונה שני', כי לפי טענת קרח "כי כל העדה כולם פדושים ומדוע תתנשא" ואין יתרון לאיש על איש וכעם ככהן והכל שוים, ואהרן ומשה בני לוי אינם מיוחסים וחשובים ואצילים מכל השבטים "ומה גבר מגוברין" ואמר מה אתם סבורים שאני עוסק ליטול את הגדולה לעצמי אני מבקש שתהא

ולכן מדה כנגד מדה, ה' משפטו וענשו כי בלעה הארץ אותו, למען ידעו הכל כי לא לטובת האומה נתכוון ולא רוח נדיבה סמכתהו, ויירדוף הות נפשו ולבו לבצעו ולתאוה יבקש — נפרד. ומקומו הרחק מאדם, בבטן האדמה, ותכס עליו הארץ ויאבד מתוך הקהל..

„מקורות לקורות ישראל“

לקורות הקהלות-ישראל במדינות סלובקיה, אונגריא, טרנסילבניה, ויוגו סלביה בכלל, וקורות הקהלות הגדולות אונצדארף, אפענישן, עיר-חדש, קארלסבורג והמדינה טרנסילוניה, בפרט על פי מקורים חדשים, מפנסקי הקהלות, ומבתי החיים, וגם מארכיווים שונים וכיחוד מארכיוו המדיני בכרואפעסט.

מאת הרב יקותיאל יהודה גרינוואלד

הרב גרינוואלד אשר הוא אחד מגדולי חכמינו, ואחד מאבירי סופרי ישראל החרדים, בר-סמכא הוא בחקירת ישראל. מחיר הספר \$1.00.

מחפשים הרבים שכבר הרפיש הרב גרינוואלד, אפשר עוד להשיג הספר „תולדות הכהנים הגדולים“ ששמשו בישראל מאהרן הכהן עד סוף בית שני, עם הערות על חיו ישראל בימים ההם, השפעת בית המקדש על בני הגולה, ולקורות הכתות בישראל. מחיר הספר \$1.00.

הספר הזה עשה רושם עז במחנה ישראל, וכל גדולי הדור וחכמי ישראל כתבו עליו גדולות. וז"ל הגאון הגדול ראי"ה הכהן קוק הרב הראשי

לארץ ישראל. **”לב ידו“** הרב הגאון המצויין איש האשכולות מו"ה יו"ג שליט"א.

אחשה"ט באה"ר, הנני בזה לאחזוקי טיבותא למר על תשורתו היקרה תהכה"ג שהוא אוצר יקר ונחמד בספרות תולדותינו. אשרי חלקו שהכנים כת"ר הרבה אורות בתחלוקות המקצוע הגדול הזה, שבכניסו חדת היא לן בספרי מחברו ישראל" וכו'. וז"ל הגאון הגדול רא"ד כהנא שפירא אבד"ק קאוונא.

”מע"כ הרב הג' החכם השלם ספרא וגברא רבא וכו'.

אחד"ש מעהכת"ה נתכבדתי לקבל את ספריו היקרים, "תולדות הכהנים הגדולים" ו"לפלגות ישראל באונגאריא" עברתי עליהם ונהניתי מהם מאד. והנני אומר לפעלא טבא וישר, ועל מתנתו תודה רבה. מאד אני תאב לראות גם יתר ספריו. יזכהו ד' להוסיף שקוד ועבוד, ובאות פרו ישוה לו כהיכל ספרות הקדש כאשר אהב סלה. ויפוצו מענותיו הוצה".

”לפלגות ישראל באונגאריא“

בארץ אונגאריא, מלחמות היראים בבעלי הריי פורם, המחלוקות בין הקהלות, ובין הרבנים, המרד בשנת תר"ח והיהודים, וסבת החלקם באונגאריא לשתי מפלגות. מחיר הספר \$1.00.

מחיר כל השלשה ספרים \$2.25

להשיגם אצל המחבר:
RABBI L. GREENWALD

465 S. 18th Columbus, Ohio

אטלאנטיק סיטי, נד"ז

גרונדווערג'ס האַמעל "ניו יארקער"

כשר למהדרין מן המהדרין

רוםס מיט די לעצטע מאָדערן איינריכטונג, הייסע און קאַלטע ים וואסער אין אַלע בעטה רומס פון האַמעל, עלעווייטאַרס, אַ גרויסער דיינינג צימער, און ווארש צימער, און אַ לאַבי.

מר. גרונדווערג, איז א בעוואוסטער אויסגעצייכענטער מאן הנאמן ומחוסס בכשרות. איהר קאָנט אייך איבערצייגען ביי הרב לעווענטאָהל, פילאדעלפּי, הרב שפירא, דער רב פון אטלאנטיק סיטי, און רבי הערבערט דר. גאָלדשטיין, ניו יארק.

GRUNDWERG'S HOTEL NEW YORKER
128 S. Connecticut Ave., Near Boardwalk—Phone 49976—Open All Year
ATLANTIC CITY, N. J.

„אמרי יואל“

מי שבחפצו לקנות החמשה חלקים „אמרי יואל“ על דרוש אשר העידו נאוני הדור כי הם ספרים נחוצים אם ביהר או לאחדים יפנו על הכתובת דלמטה ,

RABBI HERZOG

29 Francis Bourgeois Paris, France

ספרי ילקוט יהודה

ג' חלקים על „בראשית שמות“ „ויקרא“

בו נאספו דרשות חז"ל הנוגעים „למוסר ולמשפט העברי“ לפי סדר הכתובים, ועליו נלוו ביאור המבאר ביחוד עומק המוסר והמאור שבתורה. מחברו הרב הגאון המפורסם מו"ה יהודה ליב גינזבורג, רב בעיר דענווער קאלאראדא.

מחיר כל חלק 20—1. כל ג"ח ביהר ג' דולר, כלו בכריכה יפה.

לפנות אל המחבר.

RABBI L. GINSBERG,

1553 Grove Street,

Denver, Colo.

כל הנעשה בבית חרושת של יוראפשע סטריקמלי כשר וואורשט פעקטארי מיני הבשר וקניקנים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב בעיני הכשרות מהחל עד כלה, ומהודרים בטעם ויופי, בעלי בית חרושת המה אנשי שם, מפורסמים ונודעים לתהלה, מופלגי תורה ויראי ד', ר' שמואל דאווידאוויטש ר' ישראל פונער, ור' אליהו הלל, המה בעצמם מוחזקים ונאמנים בכשרותם, ליתר שאת עומד אצלם המשגיח המפורסם בעולם הכשרות לאיש מיוחד במינו במקצוע זו, בהשגחתו וישרתו הנעלה הר' דן תומרקין, ובהכשר הרב הגאון המפורסם במעלות ומדות תרומיות מוה"ר ישעי' קארלינסקי שליט"א וזה מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

European Kosher Provision Mfg. Co.
126-128 Attorney St. New York City

פיינבערג כשר סאסעדזש פא. קענועס סיטי מא.

כל מיני בשר מעושן וכרכשאות הנעשה בבית חרושת של פיינבערג כשר סאסעדזש קאמ פאני נעשים בדקדוק רב בעיני הכשרות מהחל ועד כלה, ומהודרים בטעם ויופי, ועומד תחת השגחת הרב הגאון המפורסם ר' יהודא בראווער אבד"ק קענועס סיטי. ומלבד זה עומד שם משגיח תמידי ירא ד' כל היום והניקור והשרייה והמליחה נעשה הכל כדת וכדין וזה מספיק ומשביע רצון אלה המהדרין לכשרות מדויקת ומצוינת.

FEINBERG KOSHER SAUSAGE FACTORY

709 Linwood Blvd.

Kansas City, Mo.

לאזאר'ס

בשר סאסעדוש פעקטארי

משיקאנא

את זה תאכל

כל מיני בשר ונקנקים וכרכשאות הנעשים בבית חרושת זה הוא ברקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה בלי שום חשש ומקפוק.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א בשיקאנא, הרב ר' חיים צבי רובינשטיין, והרב ר' יהודא האשעסמאן, ומלבד זה מר. לאזאר בעל בית חרושת, הוא מפורסם לאיש נאמן ומוחזק בכשרות, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

LAZAR'S KOSHER SAUSAGE FACTORY

3648 W. Roosevelt Road

Chicago, Illinois

עיני כל ישראל למזרח

כל איש אשר רוצה יין כשר ומהודר לפסח ולכל השנה בעד קדוש והברלה ולשמחות, יפנה אל:

מזרח זויין קא. אינג. 317 גרענד סט., ניו יארק

נשיא המסחר ר' יהודה ליב איש הורוויץ נודע ומפורסם משנים רבות במסחר היין, אשר כל יינו יפה וטוב ומהודר בכשרות, הוא הסוחר הראשון באמריקה בעד יינות ארץ ישראל, וגם עתה הקאמפאני זו המה הסוכנים היחידים בעד יין כרמל מארץ ישראל. וכל איש יפנה אל קאמפאני זו בעד יין מזרח כרמל מא"י

גם נמצא שם יין וברענדי מקאליפורני, הנעשים בהשגחתם ובהכשרם של הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א הרב ר' גרשון הכהן קאצמאן, והרב ר' מאיר הירש, גם שליוואוויץ של פסח הנעשה באונגארין, הכל כשר ומהודר בתכלית הכשרות.

MIZRACH WINE CO. Inc.,

J. L. Horowitz, Pres.

317 Grand St., New York, N. Y.

Phone Dry-Dock 0033

מאכט אייער אייגענע אייז קרים אין הויז

דאס איז א נייער וועג

אין א אויטאמאטישען פרידושידייר אדער האנד געפרויערען

רויכער, פיונער געשמאקער אייז-קרים, ווי איהר קענט קויפען—קאנט איהר אליין מאכען אין אייער הויז אין בלויז א פאר מינוט. יעדער פעקעדוש פון דזשאנקעט אייז קרים מוקסט — קאנט איהר מאכען א קווארט אייז קרים.

גלאטיג — גרינג — ווערט נישט אויפגעלייזט גרינג צו פארדייען — קיין אייז שטיקלאך

אויב איהר וועט אריינמישען צורובענע פרוכט, ניס, פינאטס, טשאקאלאד און ז. וו. — וועט איהר באקומען אייער פערלאנגט אייז קרים דזשאנקעט אייז קרים מוקסט ענטהאלט נישט קיין סטארטש, קיין דזשע-לאמיין.

כשר — דאס קען געברויכט ווערען אין יעדער ארטאדאקסישער אידישען הויז.

געפאקט אין סעלאפין בוי אייער גראסערי סאן

אטלאנטיק סיטי נד"ז

אָסטענד האָטעל

איינציגער אידישער האָטעל אויפ'ן סאָמע באַרדוואַק

דער אָסטענד האָטעל האָט אַלע קאָדערנע בעקוועהמליכקייטען און אויסשטאַטונגען ווי אין די גרעסטע אמעריקאנער האָטעלס. די רומס גענען איבער דעם ים. ים וואסער אין אַלע רומס, די פיינסטע און בעסטע שפייזען כשר בתכלית הכשרות לפסח ולכל השנה. דער פערוואלטער מר. יונה גרינוואלד איז באוואוסט פאר א נאמן ומוחזק בכשרות. "יונה" מצאה בו מנוח, ושם ינוחו יגיעי כח.

ביי ר' יונה גרינוואלד, געפינט מען זיך רוהיג אין די הייסע טעג וואָס יעדער מענטש איז מיער. יגיעי כח, קענען זיך דארטען אָפ רוהען. ספּעשעל ביליגע רעיטס פאר פאַמיליעס.

OSTEND FORMERLY ESPLANADE HOTEL

Boardwalk and Boston Ave., Atlantic City

Phones: 4-6531 4-6532

בית חרושת של

רובינסקי - שפירא כשר סאסעדזש פעקטארי בשיקאגו

בית חרושת זה נעשה כל מיני בשר מעושן, נקנקים וכרכשאות, כשרים בתכלית הכשרות מהחל עד כלה.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' חיים מעדניק שליט"א, והרב ר' יצחק אייזיק שמאל שליט"א.

המה מעידים בהכשרם כי בית חרושת זה מתנהגת בתכלית הכשרות על צד היותר טוב, משניה תמיד נמצא שם, איש יר"ש ומומחה בעניני השגחת הכשרות, והכל נעשה בהשגחתו, רואה ומשגיח על הבשר המובא שם, וגם על הניקור, השרייה המליחה והרחה, והמה מבקרים תמיד הפעקטארי, ורואים ומעידים כי הכל נעשה בהכשר גמור.

הרבנים אלו המה מהרבנים החשובים בעיר, עדותם נאמנה אשר כל הנעשה בבית חרושת של רובינסקי-שפירא הוא בתכלית הכשרות.

די קלייולאנד היברו כשר סאסעדזש מאנופעקטשוריינג קאמפאני

כל מיני בשר ונקנקים וכרכשאות הנעשים בבית חרושת זה הוא ברקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה בלי שום חשש ופקפוק.

בית חרושת זה, פנים חרשות בא לה, ונעשו כל התקנות הנחוצות לכשרות, ועומד בהכשר הרב הגאון המפורסם ר' יהודא העשיל הלוי לעווענבערג שליט"א רב בקלייולאנד, ומלבד זה עומד שם משגיח תמיד ירא ושלם, חזו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

THE CLEVELAND HEBREW KOSHER SAUSAGE MFG. CO.
2702 E. 51 Street Cleveland, Ohio